

10 jaar gebiedsgerichte werking

de ene strek is de andere niet...

in de provincie West-Vlaanderen

Tien jaar later...

In februari 1996 keurde de provincieraad de beleidsnota gebiedsgerichte werking goed. Tien jaar later werd deze optie als basisopdracht ingeschreven in het nieuwe provinciedecreet. Het is alvast de ultieme bevestiging van het feit dat we toen als bovenlokaal bestuur de juiste keuze gemaakt hebben. Meer maatgericht werken, met andere partners afstemmen, over de grenzen van sectoren heen... Het betaamt om te zeggen dat we mee de weg gebaad hebben, op het juiste moment ingespeeld hebben op een aantal maatschappelijke en bestuurlijke trends die een meer open en betrokken overheid vereisten. Maar vooral ook dat we gepast op de signalen in het veld hebben gereageerd, dat we de initiatieven die in verschillende streken in West-Vlaanderen van onderuit waren gegroeid, mee hebben gestructureerd en gelegitimeerd.

Het is niet altijd een evidente keuze geweest om af te stappen van het grote gelijk vanuit het centrale bestuur te Brugge en als bestuur een meer inspirerende rol te gaan spelen, maar wel in dialoog met de lokale overheden en andere streekpartners. Het is ook intern in de organisatie een blijvende opdracht om de juiste cultuur aan te kweken, over de grenzen van sectoren heen te kijken, niet zozeer een administratieve dan wel een meer animatorische rol te spelen. En vooral ook om de nodige beleidsruimte te creëren voor niet op voorhand geplande, maar van onderuit gegroeide “arrangementen”.

In deze jubileumpublicatie bieden we u een greep uit de vele acties, projecten en programma's die het afgelopen decennium werden uitgevoerd. Ze geven u een beeld van de verschillende aspecten van de gebiedsgerichte werking, thematisch-sectoraal, geïntegreerd en streekgericht. Het wil ook een ode zijn aan de collectieve prestatie van velen. Toegewijde ambtenaren in de verschillende lijndiensten, de medewerkers (“gebiedswerkers”) op het terrein, de partners in de verschillende streken... en, het mag ook onderstreept, de collega's in de Bestendige Deputatie vroeger en nu die in dit verhaal hun politieke verantwoordelijkheid hebben genomen. Zij hebben allen hun stem in deze publicatie...

Jan Durnez
Gedeputeerde Gebiedsgerichte Werking

» Inhoudstafel

Voorwoord	3
Inhoudstafel	4
Inleiding	7
Deel 1.	
De wortels van de Gebiedsgerichte werking	9
Hoe het begon	10
De Beleidsnota, een scharnierpunt	15
Cases:	
Toerisme en recreatie als hefboom voor streekontwikkeling	19
Samenwerken aan natuur en landschap	25
Landbouw in een verbreed perspectief	29
Cultureel en streekgebonden erfgoed	33
Wonen gebiedsgericht aangepakt	37
Deel 2	
In een ruimere context bekeken	43
Een stimulerende omgeving	44
Een politiek en bestuurlijk laboratorium	45
Een meer geïntegreerde benadering	46

Cases:	
Leefbaarheidsaanpak in de Westhoek	50
Interfluvium: tussen Leie en Schelde	55
Leievallei	58
Canal Link, een streven naar ruimtelijke kwaliteit	61
De Oudlandpolder	64
Deel 3	
Streekwerking	67
Streekhuizen	68
Samen werken	69
Profilering van de streekwerking	71
Sociaal- economisch streekbeleid	72
Plattelandsbeleid	73
Cases:	
Kompas voor de Westhoek	74
Duurzaam Kustbeheer	79
Deel 4	
Uitdagingen voor de toekomst	83
De bakens uitgezet	84
Bestuurlijke uitdagingen	85
Inhoudelijke uitdagingen	88
Bibliografie	91
Personenregister	93
Colofon	95

De welvaart van Vlaanderen is de welvaart van zijn streken.

Toen ik in 1995 als schepen van Ieper de bevoegdheid “streekontwikkeling” kreeg, bedoelde men met streekontwikkeling voornamelijk de economische ontwikkeling van de regio. Maar de streekwerking heeft daarnaast ook een grote immateriële meerwaarde: de bestuurlijke samenwerking tussen gemeenten en de dialoog tussen verschillende actoren van het maatschappelijk middenveld versterken immers het vertrouwen tussen de partners. Zo kan een regio zijn eigen identiteit uitdragen én promoten.

Ik heb die evolutie meegemaakt in het streekplatform Westhoek. Een grote sprong voorwaarts voor de “streekontwikkeling” in de Westhoek was de opening van het streekhuis “Esenkasteel”. Het liet ons toe om, met behulp van gespecialiseerd provinciepersoneel, een geïntegreerde werking op het getouw te zetten op maat van de Westhoeknaar: de provincie was de facilitator en het werk gebeurde dicht bij en samen met de lokale bestuurders.

Dit pionierswerk in de Westhoek, een grote verdienste van de vele medewerkers van de provincie, heeft geleid tot een structurele verankering van de streekhuizen in geheel West-Vlaanderen. De goede resultaten van deze gebiedsgerichte werking, zoals uitgebouwd in de Westhoek, was voor mij een van de redenen waarom ik de bevoegdheid “plattelandsbeleid” in de Vlaamse regering aangenomen heb.

De Vlaamse regering wil de slagkracht van de regio's ondersteunen door onder andere een goede werking van de RESOC's, die nu werken aan een streekpact en een strategie op maat van de streek.

De voorbije tien jaren van vele realisaties maakten de Westhoek en heel West-Vlaanderen tot een regio met grote kwaliteiten. De voorbije tien jaren leveren dan ook de nodige inspiratie voor een tweede adem in het streekverhaal.

Mijn welgemeende dank aan alle mensen, bedrijven, besturen en organisaties die hun energie bundelen in één dynamiek. Ik wens hun alle succes toe voor de toekomstige uitbouw van de streekwerking in West-Vlaanderen.

Yves Leterme, Minister-president van de Vlaamse regering (CD&V)

Inleiding

Deze publicatie is in verschillende fases tot stand gekomen. Er werd vertrokken van de vele nota's, studies, jaarplannen, brochures, beleidsplannen... die de provincie de afgelopen jaren produceerde en die toelieten om een globaal beeld te vormen.

Om dit beeld te stofferen met verhalen uit de eerste hand werden op twee winteravonden in februari ronde tafels georganiseerd. De eerste avond zaten vooral collega's rond de tafel, provinciepersoneel dat van in den beginne of zelfs daarvoor al mee het verhaal geschreven heeft, of toch al lange tijd met de gebiedsgerichte werking vertrouwd is. Het werd (op z'n zachtst gezegd) een geanimeerd debat. Die avond werd vooral de historiek gereconstrueerd vanuit een provinciale invalshoek, maar werd ook al stilgestaan bij de toekomst. U vindt dit voornamelijk terug in het eerste deel.

De tweede avond was dan weer voorbehouden voor externen: mensen die vanuit partnerorganisaties het ontstaan en de ontwikkeling van de provincie van nabij of van iets verder af gevolgd hebben, mensen die elkaar kennen door samen te werken. In een gemoedelijke sfeer bespraken zij het ontstaan, de uitbouw en de groei van de gebiedsgerichte werking, maar dan vanuit een externe bril bekeken. Hoe keken lokale besturen, intercommunales of Vlaamse diensten aan tegen die nieuwe profilering van de provincie?

In een volgende fase werden interviews afgenomen met verschillende (ex-)gebiedswerkers om hun ervaringen te horen vanuit een inhoudelijke (streek)invalshoek. Hun verhaal vindt u doorheen de verschillende hoofdstukken terug.

Ten slotte werd aan vier beleidsmensen gevraagd om vanuit hun ervaring als politicus, vanuit een West-Vlaamse betrokkenheid een kleine beschouwing te geven over 10 jaar gebiedsgerichte werking in de provincie.

De tekst zelf is opgebouwd rond drie grote delen, die min of meer de evolutie van de gebiedsgerichte werking weergeven. In deel 1 komt het prille begin aan bod met sectorale voorbeelden als cases. In deel 2 komt eerder de geïntegreerde benadering naar voor om tenslotte in deel 3 de streekwerking te beschrijven. Eindigen doen we met een blik op de toekomst.

de ene streek is de andere niet...

deel 1

De wortels van de Gebiedsgerichte werking

De beslissing van de provincie West-Vlaanderen om gebiedsgericht te werken was een bestuurlijk en politiek engagement voor een beleid dat streekeigen ontwikkelingen wou stimuleren. Met deze ambitieuze keuze volgde de provincie twee sporen. Enerzijds vond zij daardoor aansluiting bij vernieuwende initiatieven inzake streekontwikkeling die reeds enige tijd aan de gang waren. De inzet van de provincie kwam op het moment dat deze bovenlokale initiatieven nood hadden aan een democratische legitimering. Anderzijds bood dit aan de provincie de mogelijkheid zich te profileren op bestuurlijke vernieuwing.

In dit deel lopen we even langs die sporen terug naar de ontstaansgeschiedenis van de gebiedsgerichte werking.

» Hoe het begon

Op 1 februari 1996 keurde de provincieraad van West-Vlaanderen de beleidsnota “Gebiedsgerichte werking” goed. Dit officiële moment was zowel een voorlopig eindpunt van een spontaan en van onderuit gegroeid proces als een beginpunt voor een verankering, een politieke legitimatie van deze ontwikkelingen.

De beleidsnota was een erkenning van en een impuls voor een jarenlange inzet van tal van lokale organisaties en besturen voor streek en platteland. Een impuls, omdat het provinciebestuur zich engageerde om haar beleid meer van onderuit te laten groeien in samenwerking met lokale partners. Zij zette een ploeg van 17 medewerkers – gebiedswerkers - op streekniveau in als antenne en projectmakelaars.

De provincie stond in de vijftiger jaren aan de wieg van de West-Vlaamse Intercommunale en West-Vlaamse Economische Raad, de voorloper van de huidige Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij (GOM). De plattelandsprovincie West-Vlaanderen baarde Vlaanderen immers zorgen: de hoge werkloosheidscijfers, de afbouw van de grensarbeid, het uitwijken van beloftevolle jongeren... Het West-Vlaamse Studiebureau zette een ontwikkelingsstrategie uit, met sleutelwoorden als betere ontsluiting en opleiding. De as Brugge-Kortrijk werd prioritair uitgebouwd.

In de jaren zestig groeiden in enkele streken lokale organisaties die zich inlieten met streekontwikkeling. In het arrondissement Kortrijk verenigden de gemeenten en de provincie zich in de intercommunale Leiedal om een oplossing te zoeken voor de tanende vlasnijverheid. Actieve bewoners groepeerden zich in streekopbouwwerken in de arrondissementen Tielt (het Promotiecomité), Veurne-Diksmuide (Samenlevingsopbouw Veurne-Diksmuide) en in het zuiden van Ieper (Opbouwwerk Heuvelland). Eigengereid zochten ze naar kansen voor ontwikkeling, veelal vanuit de eigenheid van het platteland. Het moet gezegd, de relatie met de provincie en de GOM was niet altijd optimaal. De GOM was richtinggevend inzake het economische regionale beleid, maar de invulling ervan was bij momenten een bron van conflict met andere regionale actoren.

» Een beginnend plattelandsbeleid

De **Westhoek** bleef al die jaren het probleemgebied in West-Vlaanderen. Vanaf de jaren '60 kende de regio verschillende ontwikkelingsplannen die vooral inzetten op de ontwikkeling van de centrumsteden en de ontsluiting van de regio. Deze plannen werden vooral vanuit Brugge en Brussel aangestuurd.

Vanaf de jaren '80 wenste de Westhoek mee te praten en bijkomende accenten te leggen, vooral op het vlak van het platteland. Enkel onderlinge samenwerking kon zoden aan de dijk zetten.

In het zuiden van de Westhoek startten Ieper, Poperinge en Wervik de "Stuurgroep voor de Sociaal-Economische Ontwikkeling" op. Vanaf oktober 1985 werd het na uitbreiding tot alle gemeenten van het arrondissement omgedoopt tot de "Stuurgroep voor de Sociaal-Economische Ontwikkeling van het Arrondissement Ieper". Vanaf 1987 werd dit hervormd tot SEOW, "Sociaal-Economisch Overleg Westhoek" om in het najaar 1988 besprekingen te starten met SOVD (Samenlevingsopbouw Veurne-Diksmuide) wat in 1989 leidt tot SOW (Samenlevingsopbouw Westhoek).

Vanuit deze organisatie wordt in 1992 een werking voor de burgemeesters en later voor de gemeenten van de Westhoek opgestart.

Het eerste 'Overleg van de Burgemeesters' vond plaats in De Panne en ging elke maand langs in een ander gemeentehuis van de Westhoek. Het initiatief groeide verder uit en werd in 1994 verzelfstandigd in het Westhoekoverleg. De Westhoekgedeputeerden van de provincie maken deel uit van deze structuur. Een gelijkaardig initiatief voor een overleg van parlementairen van de Westhoek raakte ondanks verschillende pogingen maar niet uit de startblokken. Brugge was overtuigd, Brussel bleek te ver.

In die periode was de houding vanuit het opbouwwerk, dat toen vooral nog op vrijwilligers steunde, ten aanzien van sommige lokale besturen eerder argwanend. **Filip Boury**, regiocoördinator Westhoek: "We vroegen ons luidop af of zij wel capabel en bereidwillig waren om bovenlokale initiatieven te ondersteunen. Maar dan is er plots een klik gekomen, het besef dat die lokale besturen mee op de trein moesten. Toen zijn er in het noordelijke en zuidelijke deel van de Westhoek voorlopers van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden opgestart, eerst los van elkaar, later gezamenlijk."

De eerste professionele aanzetten voor een plattelandsbeleid kwamen vooral vanuit het Opbouwwerk Heuvelland. Zo trad vanaf 1980 een ploeg pas afgestudeerde jongeren aan, gesteund door de Koning Boudewijnstichting, die een lokaal plattelandsprogramma op gang trok. De toenmalige minister van Cultuur Rika De Backer ondersteunde dat om vanuit deze ervaringen te leren voor het Vlaams niveau. Bij die ploeg zat onder meer Filip De Rynck, penhouder van de in 1996 goedgekeurde beleidsnota. **Filip Boury**: "Toen is beleidsmatig nagedacht over platteland, over achterstelling en ontwikkeling. Veel van de thema's waar ik nu in de Westhoek nog mee bezig ben, stammen uit

die periode. De inspirator was Jan Hardeman. Hij was de man die in 1965-1966 als eerste met het Opbouwwerk Heuvelland een initiatief van opbouwwerk van enige omvang en met een semi-professionele aanpak startte.”

» Andere regio's

Er is een zeker parallellisme met wat er in andere streken gaande was. Eind jaren '70 werd het arrondissementeel Promotiecomité voor het **Tieltse** opgericht, onder de stuwende kracht van arrondissementscommissaris De Prest. Deze vzw kreeg, naast Vlaamse financiering als opbouwwerkorgaan, de steun van de gemeenten om bottom-up en op basis van sensibilisering en overleg te werken aan de sociaal-economische achterstelling van de streek. Het Promotiecomité bundelde de krachten voor een efficiënt lobbywerk naar Brussel toe om middelen te mobiliseren voor zeer diverse streekdossiers, gaande van infrastructuur en verkeer tot de inrichting van een speelplein en de oprichting van een welzijnsraad.

Bij de herziening van het decreet op het opbouwwerk werd de werking geheroriënteerd op de kansarmoedeproblematiek en ingebed in Samenlevingsopbouw Roeselare-Tielt (SORT). Ondertussen taande ook de steun van de gemeenten enigszins en was het financieel niet langer houdbaar om een 'intercommunaal model' te handhaven.

Niet zo in de **Kortrijkse** regio waar de intercommunale Leiedal sinds jaar en dag de streekagenda bepaalde, geschraagd door enerzijds de gemeenten en het provinciebestuur en anderzijds de belangrijkste sociaal-economische partners. Deze 'streek'-intercommunale was in de jaren '70 en '80 instrumenteel in het makelen van heel wat belangrijke dossiers, zoals de herbestemming van het militair vliegveld van Wevelgem, de uitbouw van het hoger onderwijs met een universitaire afdeling van de KULeuven (KULAK), de planning van grote infrastructuurwerken en de realisatie van het domein De Gavers. Begin de jaren '90 organiseerde Leiedal vanuit haar regierol beleidsvoorbereidende overlegfora met de Conferentie van Burgemeesters, het Regionaal beleidscomité, de voorloper van het latere Streekplatform REBAK en het overleg van parlementairen. Tot op vandaag is Leiedal in deze rol als 'zenuwcentrum voor de streek' erkend.

» Opbouwwerk, pionierswerk

Het opbouwwerk was dus in deze pioniersfase een broedplaats voor een nieuwe aanpak van samenlevingsthema's. **Chris Verstraete**, coördinator Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen: "Langzaam groeide de behoefte om deze manier van werken te verankeren. Dan is de stap gezet naar het opzetten van structuren in de Westhoek om die lokale besturen te verbinden, om zo een draagvlak te creëren. Tegelijk is de link ontstaan met de provincie, die ook mee het kader en het mandaat gecreëerd heeft om dit verder mogelijk te maken." De samenwerking was aanvankelijk zeer informeel, maar de behoefte aan structurering groeide langzaam en met deze ook de vraag naar de positionering van de betrokken actoren. Het overleg met en tussen de gemeenten kreeg vorm, niet alleen in de Westhoek maar ook in de regio's rond Kortrijk en Roeselare-Tielt. Dit overleg werd begeleid, in de Westhoek bijvoorbeeld door een stafmedewerker van het opbouwwerk.

Toen begin jaren '90 op Vlaams niveau beslist werd dat het opbouwwerk een andere taakinfilling kreeg, meer in de richting van kansarmoede, ontstond er een leemte: wie kon nu best de verbindende rol spelen? Bovendien vroeg de aard van de activiteiten, in toenemende mate bovenlokale beleidsvorming, om legitimatie. De consensus groeide dat de provincie goed geplaatst was om deze rol verder op te nemen.

Er kwamen ook Europese programma's die stimulansen gaven voor een doordachte gebiedsgerichte aanpak. Met deze belangrijke financiële injectie kwam de aandacht voor een aantal beleidsthema's in een stroomversnelling.

Europese programma's in de Westhoek

In 1987 keurde de toenmalige EEG een Nationaal programma van Communautair belang goed. Vanaf 1989 werd een Geïntegreerd Actieprogramma (GAP) uitgevoerd dat bedoeld was als "een wezenlijke hefboom om het proces van ontwikkeling te versnellen". Sinds 1991 voerde de provincie in het kader van de Interregionale samenwerking met Noord-Frankrijk diverse projecten en programma's uit. In de periode 1994-99 leverde het Doelstelling 5b-programma een belangrijke bijdrage aan de reconversie van de landbouw en de verdere uitbouw van economische infrastructuur. En in het kader van het 5b Phasing Out-programma (2000-2007) wordt extra geïnvesteerd in economische duurzaamheid, toeristisch-recreatieve ontwikkeling en leefbaarheid. Leader II (1999-2001) was dan weer een kleinschalig programma gericht op het specifieke plattelandskarakter van de streek.

Regine Vantieghe, Bestuursdirecteur Economie, Externe Relaties en Gebiedsgerichte Werking: “De provincie had goede contacten met Noord-Frankrijk. Ze sloot in '89 een protocol af met het Département du Nord. Voor het eerste Europese Interreg-programma in 1991 hadden we daar dus al een voet in huis. Daarom verkoos het Vlaams Gewest de provincie om invulling te geven aan en een voortrekkersrol te spelen in dit grensoverschrijdend programma. Filip Boury heeft dit programma voor de provincie op het spoor gezet, met onder meer een aantal eerste gebiedsgerichte invullingen op het vlak van toerisme, water, natuur en landschap. Het Interreg-programma van Euregio Scheldemond is dan weer een belangrijk instrument geweest voor de provinciale werking in het Brugse. De uitwerking van dit soort programma's was eigenlijk gebiedsgerichte werking *avant la lettre*.”

» De provincie scherper in beeld

De provincie kwam meer en meer op het voorplan. In het Heuvelland was ze al van de partij en projectmatig was ze ook betrokken in tal van projecten van de andere opbouwwerken. Toen Vlaanderen aanstuurde op meer samenwerking tussen de verschillende West-Vlaamse opbouwwerken werd het Regionaal Instituut voor de Samenlevingopbouw vzw (RISO) opgericht, met grote politieke betrokkenheid vanuit de provincie. Het RISO stimuleerde het Vlaamse en provinciale beleid door het nemen van tal van initiatieven (publicaties, debatreeksen, pilootprojecten) op het vlak van plattelandsbeleid.

Waar 'Brugge' aanvankelijk psychologisch mijlenver lag, schoof het provinciebestuur steeds dichterbij, werd zij geresponsabiliseerd in haar bovenlokaal mandaat. Gedeputeerde **Jan Durnez** beschrijft deze overgangsjaren. “In de periode 1993-94 kwam de vraag naar boven of we ook in de Westhoek een eigen streekintercommunale zouden oprichten, gelijkaardig aan Leiedal. In een conclaaf van de Bestendige Deputatie aan de boorden van de Leie is uiteindelijk beslist om dat niet te doen. Maar daar is wel het akkoord gemaakt dat de provincie zich zou ontwikkelen in de verschillende regio's in West-Vlaanderen, een gebiedsgerichte component dus in een interbestuurlijke samenwerking tussen de gemeenten en de provincie. Met een eerste schets voor omkadering: 17 provinciale medewerkers die in de regio's gestationeerd worden. Daarna is de opdracht gegeven aan Filip De Rynck, nu hoogleraar bestuurskunde Hogeschool Gent, maar toen nog verbonden aan de KULeuven, om die beleidsnota voor te bereiden. Eind 1995 was die nota klaar om de bespreking in de provincieraad aan te vatten.”

Parallel aan deze ontwikkeling was de vraag naar de plaats van de provincie in het hele overheidsveld. Een versterkt Vlaams Gewest - na de vele staatshervormingen - en een grotere verantwoordelijkheid voor lokale besturen na de fusie-operatie gaven aanleiding tot deze kritische bevraging. De beleidsnota Gebiedsgerichte Werking was, zij het wellicht niet zo bedoeld, een concreet strategisch antwoord op deze uitdaging.

» De beleidsnota, een scharnierpunt

De beleidsnota Gebiedsgerichte Werking kwam tot stand na intens overleg met de diensthoofden van de provinciale lijndiensten. Gedeputeerde **Jan Durnez**: “Het concept ‘beleidsnota’ was op zich al vernieuwend, en deze was de eerste in zijn soort. Een dergelijke nota poogt immers om doelstellingen, modaliteiten, omgevingsvoorwaarden, kwaliteitsaspecten en concrete uitvoering samen te brengen.”

De Provincieraad van West-Vlaanderen,

Gelet op de beleidsnota 1995-2000 West-Vlaanderen in perspectief, door de provincieraad goedgekeurd in vergadering van 29 juni 1995;

Gelet op de ‘Toelichting van de Bestendige Deputatie inzake het ontwerp van begroting voor 1996’ en de door de provincieraad in vergadering van 09.11.1995 goedgekeurde begroting voor 1996;

Gelet op de vergadering dd. 28.11.1995 van de verenigde commissies van de provincieraad i.v.m. de gebiedsgerichte werking;

Gelet op de materiële neerlegging van de beleidsnota ‘Gebiedsgerichte werking’ ter gelegenheid van de vergadering dd. 21.12.1995 van de provincieraad;

Overwegende dat het schema dat vermeld staat op blz. 41 van deze beleidsnota niet bindend is en nog steeds kan worden aangepast;

Gelet op artikel 65 van de provinciewet;

BESLUIT:

Art. 1 - De beleidsnota ‘Gebiedsgerichte werking’ wordt principieel goedgekeurd.

Art. 2 - De provincieraad machtigt de Bestendige Deputatie het in rubriek 5.5. ‘Samenvatting’ van de beleidsnota aangekondigd overleg op te starten en de nodige initiatieven te nemen.

Aangepaste en gedifferentieerde beleidsvoering, deconcentratie (geen decentralisatie), een meer flexibele dienstverlening, nood aan meer samenwerking met lokale besturen en lokale actoren, dit waren de rode draden doorheen het betoog.

De beleidsnota vertrekt van de vaststelling dat streken “relevante ruimtes voor actuele beleidsproblemen” zijn. Die problemen verschillen naargelang

de kenmerken van een streek: landelijk, stedelijk, waardevol landschap, waterwingebied, kustzone, toeristisch gebied, vervoersregio, verzorgingsgebied voor welzijnsdiensten...

Het gaat dus om een aangepaste beleidsvoering met beleidsdoelen die deze streken tot voorwerp hebben.

“Het is essentieel te onderstrepen dat vele acties van de provincie altijd wel ergens territoriale gevolgen hebben, maar dat van gebiedsgerichtheid pas sprake is wanneer de provincie expliciet acties opzet rond doelstellingen in en voor een bepaald deelgebied van de provincie.” (p. 4 van de Beleidsnota)

Hoe de provinciale acties organisatorisch vorm krijgen, hangt volgens de nota af van de beoogde rol van het bestuur. De provincie kan daarbij kiezen voor drie soorten rolopvattingen (p. 6 van de Beleidsnota): passief of afwezig blijven, volgend opstellen of kiezen voor een ondersteunende rol en actief optreden, initiatief nemen, sturende ambities.

De provincie heeft daarbij gekozen voor een gedeconcentreerde organisatievorm. Dit houdt in dat er “ambtenaren van de provincie deeltijds of voltijds werken voor en in een bepaald gebied in nauw overleg en gestuurd vanuit de centrale administratie maar met voldoende administratieve flexibiliteit en werkruimte om op het ritme van de gebieden te kunnen werken.” (p. 7 van de Beleidsnota)

Onderstaande kenmerken zijn bepalend voor het concept dat de beleidsnota ontwikkelde:

- gebiedsspecificiteit: niet overal hetzelfde maar **maatwerk** op basis van behoeften en/of kansen in elk gebied;
- schaaldifferentiatie: naargelang de aard van het probleem kan de aanpak op een verschillende schaal gebeuren;
- netwerkvorming: coördinatie en afstemming met andere bestuursniveaus en particuliere actoren rond beleidsprogramma's en projecten;
- geïntegreerde benadering: inhoudelijke afstemming en integratie van beleid binnen en tussen sectoren.

De provincie werd in de nota opgedeeld in vier basisgebieden:

- de Westhoek (arrondissementen Ieper-Veurne-Diksmuide),
- het arrondissement Kortrijk,
- de arrondissementen Roeselare-Tielt,
- de arrondissementen Brugge-Oostende.

Naargelang van het programma of het project werden en worden gebieden afgebakend. Er is dus een steeds wisselend schaalniveau.

De nota inventariseerde ook de sectoren waar er al een aanzet aanwezig was voor dit gebiedsdenken. In een eerste fase wou men op die terreinen versterking bieden. Gedeputeerde **Jan Durnez**: “De nota stelde een kruistabel op die aangaf waar de aanknopingspunten binnen de verschillende thema’s zaten om gebiedsgericht in te vullen. Vervolgens keken we hoe we deze thema’s in die gebieden konden implementeren.”

	Milieu Recreatie	Toerisme	Landbouw	Welzijn	Verkeer	Telecom- municatie	Leef- baarheid
Ieper Veurne- Diksmuide	*	*	*	*			*
Kortrijk	*			*		*	
Roeselare- Tielt	*						
Oostende Brugge	*	*	*	*	*		

Figuur 1: Kruistabel Beleidsnota Gebiedsgerichte Werking, 1996

Hilaire Ost, Provinciegriffier, was intens betrokken bij de voorbereiding van de nota. “De sterkte van die nota was volgens mij dat het een draagvlak wou creëren, een mobiliserend effect beoogde naar alle diensten toe, ook naar hen die zich daar niet konden inleven. De grootste uitdaging voor de gebiedsgerichte werking was overweg kunnen met dit spanningsveld, het scharnierpunt tussen horizontaal en verticaal: de inhouden kennen van de lijndiensten, en daarin een meerwaarde creëren. Het was niet evident om mensen te vinden die dat in de vingers hadden.”

Die **horizontale** doorsnede van thema’s, diensten en sectoren om via onderhandeling en overleg tot een geschikte aanpak voor een streek te komen, was dus een ambitieuze keuze, die tot op vandaag voorwerp van debat is.

» Gemengde reacties

De beleidsnota bracht de provincie in het hart van de streekwerking. In de Westhoek gebeurde de overgang naadloos, vooral door de overstap van enkele sleutelfiguren van het opbouwwerk naar de provincie, het bestaande netwerk tussen opbouwwerk en de lokale besturen, en de actieve rol van de toen verantwoordelijke gedeputeerden en enkele burgemeesters.

In andere streken verliep het minder vlot. Bij de opstart van de gebiedsgerichte werking in de regio Brugge-Oostende kon men niet of weinig terugvallen op.

een bestaande werking. Ook in het Tieltsse gebeurde de inbedding moeizaam. **Niek De Roo**, nu expert bij de wvi, maar toen opdrachthouder leefbaarheid: "De beleidsnota was vooral een strategische zet waarbij een aantal mensen van binnen en buiten de provincie de kans zagen om ontwikkelingen op elkaar af te stemmen en te verknopen. De zoektocht naar positionering en profilering van de provincie was hier niet vreemd aan." **Chris Verstraete** voelde aanvankelijk wederzijds wantrouwen. "Van de kant van de welzijnsraden was het 'alsof de provincie hier ging komen dicteren wat we moesten doen' en voor de provincie waren de welzijnsraden loslopend wild waar men geen grip op had." Ook Leiedal bekeek de intenties van de provincie met argwaan. **Jan Sabbe**, Coördinator netwerking en communicatie: "Voor Leiedal was de beleidsnota nogal lastig, bedreigend in die zin dat we in het Kortrijkse ook de nieuwe ontwikkelingen zoals het streekplatform schraagden en organiseerden. Ook het welzijnsconsortium is in die periode opgericht, samen met het RIS0 en de Regionale Welzijnsraad. En ineens kwam die ambitie van de provincie om zich te positioneren in onze regio. We hebben toen die nota vrij goed gelezen en een aanbod gedaan, een voorstel waarin wij eigenlijk die ambities in regie voor de provincie zouden waarmaken. Uiteindelijk hebben we ons loyaal opgesteld. We snapten ook wel dat de provincie geen uitzondering wou maken voor de Kortrijkse regio."

» De start

De gebiedsgerichte werking vertaalde zich in een dubbele beweging:

- versterking van de diensten op het centrale niveau met mensen die verantwoordelijk waren voor beleidsprogramma's met een gebiedsgerichte inslag,
- een speerpuntenbeleid in prioritaire gebieden met gebiedsgericht werkend personeel.

Op het vlak van welzijn, landbouw, milieu (inclusief natuur- en milieu-educatie) en toerisme-recreatie stelde de provincie een eerste ploeg 'sectorale' gebiedswerkers aan.

Hun voornaamste rol was de vertaling van het provinciale beleid in hun regio. De gebiedswerkers werden sectoraal gekoppeld aan hun respectievelijke lijndienst, terwijl de horizontale werking van de dienst Externe Relaties, Europese Programma's en Gebiedsgerichte Werking de coördinatie kreeg toevertrouwd.

In het volgende deel beschrijven we enkele voorbeelden van deze sectorale gebiedsgerichte aanpak: **toerisme, natuur en landschap, landbouwverbreding, cultuur** en **huisvesting**. Hoewel uit de gebiedsspecifieke toepassing steeds weer zal blijken dat deze aanpak een sectoroverschrijdende dimensie heeft.

» Toerisme en recreatie als hefboom voor streekontwikkeling

“Toerisme in West-Vlaanderen, dat was tot vóór tien jaar enkel Brugge en de kust.” Met deze boutade opent **Stefaan Gheysen**, directeur Productontwikkeling bij Westtoer, de terugblik op de verschuivingen in visie en praktijk inzake toerisme en recreatie. De beleidslijnen werden vroeger vanuit de provinciale hoofdstad getekend met relatief weinig aandacht voor het specifieke van elke streek.

Paul Boerjan, bestuursdirecteur van de toen ook nieuwe dienst Toerisme en Recreatie, opgericht in 1997, schoof als eerste het principe naar voren dat de toerist geen rekening houdt met administratieve grenzen. Toeristen kijken naar een regio omdat die bepaalde aantrekkelijke kenmerken uitstraalt. Een streek kent een zekere **samenhang** op historisch, landschappelijk en socio-economisch vlak, en moet een zekere schaalgrootte bereiken. De toerist percipieert de streek, bijna intuïtief, als ‘hecht’. Een lineair centraal beleid was dus niet altijd de beste keuze.

Voor de uitbouw van zo’n gedifferentieerd beleid is het ook belangrijk dat de lokale actoren bereid zijn tot samenwerking, en dat de streek past in de marketing van Toerisme Vlaanderen. Die onderscheidt in haar marketingstrategie immers drie producten: de kunststeden (met o.a. Brugge), de kust en groen Vlaanderen.

Stefaan Gheysen werkte van 1996 tot 2001 als gebiedswerker toerisme-recreatie voor de Westhoek en de eerste drie jaren ook voor de Kortrijkse regio. “Die evolutie in het denken over een regionaal beleid sloot naadloos aan bij het gebiedsgericht werken dat net was gestart. Het besef groeide dat je, om in te spelen op onder meer toeristische kenmerken van een regio, je die ook in die regio moest laten ontwikkelen.”

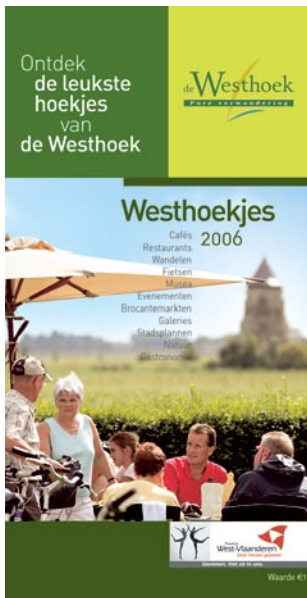
Pure Verwondering

De Westhoek was de eerste regio die specifieke aandacht kreeg. En dat bleek een groot succes, om verschillende redenen. Stefaan Gheysen: “Er was dat ongenoegen over het centraal-gestuurde beleid. We konden vrij snel een marketing uitbouwen met voor die tijd een pak geld: 9,5 miljoen Belgische frank (ongeveer 240.000 euro), gebaseerd op het systeem dat elke frank die de gemeente bijdroeg voor de promotie de provincie er één bijlegde – naast de middelen die ook de privé-sector, zoals de hotelsector, genereerde. Zo’n groot budget was redelijk revolutionair.”

In 1998 startte de campagne ‘Westhoek, Pure Verwondering’, het jaar erna verschenen de eerste ‘Westhoekjes’, handige boekjes met vele tips, bezienswaardigheden en logiesmogelijkheden. De Westhoek was de eerste regio die dit concept uitbouwde. Het heeft later overal in Vlaanderen navolging gekend, tot op vandaag.

Een volgende stap was de samenwerking met de dienst Cultuur rond het uitdiepen van het thema Oorlog en Vrede in de Westhoek. Het hoogtepunt was de opening van het In Flanders Fields-museum, met Piet Chielens als coördinator. Dit zorgde op zijn beurt voor een eigen dynamiek in de regio.

Ondertussen werd er hard gewerkt aan een strategisch beleidsplan Toerisme en Recreatie voor de regio, dat in 1999 werd voorgesteld.

Stefaan Gheysen: “Het was een sectoraal beleidsdocument geënt op één gebied, en dat was een unicum: 1 plan rond 1 domein voor 1 regio.” Diverse partners waren erbij betrokken: de gemeenten, de toeristische diensten, de VVV's, Toerisme Vlaanderen, de horeca-federaties, de campings, de kleinschalige logies...”

Het plan werd voorbereid in vijf werkgroepen met invalshoeken als Oorlog en Vrede, de cultuur-historische stadjes, de West-Vlaamse heuvels, de IJzervallei en Couleur Locale. **Stefaan Gheysen:** “De hele coördinatie lag bij mij, de eindredactie gebeurde bij de lijndienst. Paul Boerjan had toen een relatief kleine dienst, dus er was geen enkel probleem om het vele werk onder elkaar te verdelen. En ook de samenwerking met andere diensten verliep goed. Zo zorgde de dienst Overheidsopdrachten ervoor dat onze bestellingen correct verliepen. En heel belangrijk: er was de politieke steun vanuit de deputatie.”

Baanbrekend

De Europese fondsen (5b, Leader II, Interreg, 5b Phasing Out) gaven injecties aan de voorgestelde acties uit het strategisch beleidsplan. Zagen de afgelopen jaren het licht: de Oude Kaasmakerij te Passendale, Talbot House in Poperinge, 't Folk muziekcentrum in Dranouter...

Het Leader II-programma reikte middelen aan voor kleinschalige initiatieven

die inspeelden op de Couleur Locale, de cafeetjes, de lokale producenten, kleinschalige logies.

Stefaan Gheysen: “We bouwden stap voor stap de mogelijkheden uit, we gingen zeer planmatig te werk. Er was de openheid om de lokale initiatieven te ondersteunen. Daarom was het zo belangrijk dat we ‘op het veld’ zelf actief waren. Die belangrijke antenne-functie kan je moeilijk vanuit Brugge organiseren, die signalen reiken zo ver niet. Heel concreet: mensen kwamen met een tekstje en een foto van hun logies bij ons binnengewandeld.

Die directe en spontane contacten heb je ter plekke, niet met een centrale dienst.”Vanuit de gebiedsgerichte werking keek men ook over de sector an sich naar andere partners zoals de milieuverenigingen en landbouwers. Deze laatste groep bleek geïnteresseerd om hun eigen lokale producten in het grotere geheel van recreatie-marketing op te nemen.

De periode tussen 1997 en 2000 waren duidelijk pioniersjaren, met veel inventiviteit en creativiteit. En soms met een beetje argwaan. **Stefaan**

Gheysen: “We vroegen ook niet niks aan de gemeentebesturen, met name een verviervoudiging van hun budget voor toerisme! Ik heb hele rondes aan schepencolleges gedaan om hen daarvan te overtuigen. De return is er ondertussen wel, je hoeft maar naar de cijfers van het aantal logies te kijken. Nu lijken die verwezenlijkingen evident en normaal, maar op dat moment was het dat zeker niet. We hebben een hele evolutie in gang gestoken.”

	1997	2005
Hotels		
- Aantal	47	52
- kamers	538	845
Uitbatingen Kamers met ontbijt	33	52
Huurvakantiewoningen	91	220

Figuur 2: Overzicht Logiescapaciteit 1997-2005 in de Westhoek. Bron: Westtoer

Gheysen kadert de golf van ‘opwinding’ in deze beginjaren ook in een breder kader. Er was Lernout en Hauspie, er was de navolging van het Westhoekvoorbeeld in andere streken, en Gheysen en collega’s werden over heel Vlaanderen als sprekers uitgenodigd. **Stefaan Gheysen:** “We waren veel de baan op, we organiseerden talloze overlegmomenten met de diverse lokale actoren, maar er hing een groot optimisme in de lucht. De successen stapelden zich op, er was een vooruitgangdenken, zo net vóór het einde van het millennium. De erkenning voor onze gebiedsgerichte aanpak was groot.” Deze verwezenlijkingen gaven ook een belangrijke impuls voor de uitwerking van het beleid in andere regio’s.

Westtoer

In 2001 onderging de Dienst Toerisme een wezenlijke hervorming. Westtoer, het provinciebedrijf voor toerisme en recreatie in West-Vlaanderen, werd opgericht als een autonoom overheidsbedrijf. Voor toerisme en recreatie vormt Westtoer het verlengstuk en het speerpunt van het provinciebestuur. De hoofdplicht bestaat in het voorbereiden, adviseren en realiseren van het provinciaal toeristisch-recreatief beleid. Westtoer situeert zich als provinciaal bedrijf tussen het Vlaams niveau en actoren aan de basis (gemeenten, privé-sector). Vandaar dat veel belang gehecht wordt aan de samenwerking met en de coördinatie van de lokale partners uit de publieke en private sector. Dit wordt mede gerealiseerd door de sterk doorgedreven **regiowerking**: via De Kust, Het Brugse Ommeland, De Westhoek en De Leiestreek

Westtoer kiest voor een geïntegreerde aanpak door onderzoek, strategische planning, productontwikkeling en marketing met elkaar te combineren. Het provinciebedrijf voor toerisme en recreatie heeft daarbij ook aandacht voor raakvlakken met ruimtelijke ordening, natuur, cultuur, milieu, landbouw...

Fietsnetwerk Leiestreek

In het Kortrijkse bouwde de provincie met de intercommunale Leiedal een intergemeentelijke samenwerking uit rond de Leievallei. Het identiteitsgevoel van de regio weerspiegelt zich immers in de Leie die als 'blauwe draad' door de streek stroomt. Zo ontstond ook de samenwerking met de provincie Oost-Vlaanderen en later ook grensoverschrijdend met Lys sans frontières. In een laatste fase sloten ook de gemeenten van de Scheldevallei aan bij Toerisme Leiestreek.

Om de dynamiek in de Leiestreek te versterken werd het Leie-actieplan gelanceerd, met een belangrijk deel van de middelen voor de uitbouw van een fietsnetwerk.

De realisatie van het fietsnetwerk bracht vele partners samen: naast Vlaamse instanties ook de intercommunale Leiedal, het provinciaal overheidsbedrijf Westtoer, Toerisme Leiestreek, Toerisme Oost-Vlaanderen, de 29 gemeenten en enkele organisaties uit de sector van de sociale economie. De provincie bleek

de aangewezen partner te zijn om de coördinatie op zich te nemen. **Koen Vanneste**, projectcoördinator: "Het voordeel van deze provinciale betrokkenheid was onder meer dat we in het concept de inbreng van sociale tewerkstelling konden integreren. Voor dit luik gingen we in zee met onder meer de vzw's Veerkracht IV, Tandem en Constructief."

Recreanten die langs de kersverse paden fietsen zullen het niet merken, maar door de vele linken met andere sectoren en instanties vroeg de realisatie van het netwerk vele uren overleg. Maar met resultaat. Zo gebruikt de provinciale dienst Natuur- en Milieu-Educatie (NME) het netwerk voor hun activiteiten. Er is een samenwerking met enkele musea om de museumgangers op de fiets te krijgen – en fietsers naar de musea. Het fietsnetwerk kent aansluiting met andere regio's zoals het Brugse Ommeland, de Westhoek, de Vlaamse Ardennen, het Meetjesland, Henegouwen en Noord-Frankrijk. De financiering was verspreid over Toerisme Vlaanderen, de provincie, de lokale besturen en het Europese Interreg IIIA-programma. **Koen Vanneste**:

"Dit vele overleg droeg ook wel spanning in zich, maar het lukte omdat iedere partner achter het gemeenschappelijk idee van dat fietsnetwerk stond. Het algemeen belang oversteeg daarmee de individuele belangen."

Aan het netwerk zijn verschillende activiteiten gekoppeld, zoals de fietskrant en het jaarlijkse fietsfeest. Fietsenverhuurders uit de sociale economie zijn ingeschakeld. De provincie volgt de werking met deze organisaties verder op.

Koen Vanneste: "Dit jaar worden tien provinciale initiatieven op het fietsfeest

toegelicht. Het is een ideale manier om het grote publiek te laten kennismaken met hoeveproducten, een landschapsplan, het akkervogelproject...” De nazorg van het fietsnetwerk is in handen van Westtoer.

Het Brugse Ommeland

Vier thema's staan centraal in het beleidsplan voor de toeristische en recreatieve ontwikkeling van het Brugse Ommeland:

- de ontwikkeling van een fietsnetwerk (met knooppunten en doelenbewegwijzering),
- de professionalisering van onthaalinfrastructuur,
- het stimuleren van kwaliteitsvolle jeugdlogies,
- de ontsluiting van het bosareaal.

Een voorbeeld hiervan is het concept 'Regionaal Park Bulskampveld'. Het betreft het gebied van het historische Bulskampveld dat zich uitstrekt van Aalter tot Torhout. Het gebied heeft een hoge landschappelijke kwaliteit en een gevarieerde natuur dat cultuurhistorisch en toeristisch-recreatief veel potenties heeft. Ook hier startte de provincie het overleg op met de betrokken gemeenten, met Oost-Vlaanderen, met diensten van het Vlaams Gewest zoals Bos en Groen. De uitwerking krijgt nog versterking door het plan van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) om hier een landinrichtingsproject op te zetten.

Het Provinciaal domein Bulskampveld heeft nu al een belangrijke recreatieve betekenis. Elk jaar komen er meer dan een half miljoen bezoekers, meestal gezinnen en individuele recreanten. Vandaar dat het pas gerenoveerde bezoekerscentrum in het kasteel niet alleen zal fungeren als een milieu-educatief centrum voor het provinciedomein, maar ook als onthaal-, informatie- en doorverwijscentrum voor de ruimere omgeving.

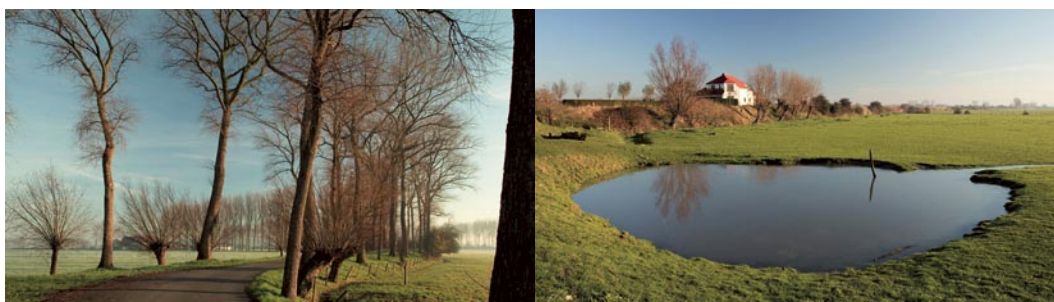

Vernieuwing?

Initiatieven als het In Flanders Fields-museum, de regionale fietsnetwerken en vele andere acties zijn van onschatbare waarde voor de profilering van de provincie en van de diverse regio's. Ze zorgen rechtstreeks voor meer tewerkstelling en een steviger imago. Of wordt het toch tijd om te onderzoeken of er nieuwe impulsen nodig zijn? **Stefaan Gheysen**: "Ik meen van wel. Ik denk aan kwaliteitszorg, aan het in kaart brengen van de graad van tevredenheid bij de toerist, het opstellen van profielen van toeristen... We hebben het nu dermate goed georganiseerd en geregeld dat we misschien aan de basis weer nieuwe dingen moeten bedenken. We kunnen zeker nog versterken wat er nu is en we moeten voortdurend blijven communiceren met alle marktsegmenten. Maar we kunnen ook nagaan of en hoe we nieuwe partners erbij kunnen betrekken. En misschien zijn we het aan onszelf verplicht om iets nieuws te vinden naast de 'Westhoekjes'? Zijn we weer aan vernieuwing toe?"

» Samen werken aan natuur en landschap

De begrippen 'natuur' en 'landschap' staan elk voor een verschillende lading. Natuur is een verhaal van soorten en habitats en als dusdanig zeer tastbaar. Landschap is heel wat minder makkelijk te vatten. Het begrip dekt immers vele facetten. Het gaat vooreerst over ruimtegebruik, en dus over de (wan)ordelijke manier waarop functies naast elkaar het landschap 'innemen'. Het gaat ook over esthetiek, of de perceptie van 'kwaliteit' van een landschapsbeeld. Het landschap heeft ook een sterke historische lading, werpt als het ware een cultuurhistorische 'blik' op het verleden. En tenslotte is het landschap ook de drager van biodiversiteit. Landschapsbeelden hebben dikwijls een nauwe band met de soorten en de habitats die erin voorkomen. Landschap is dus eerder een dynamische 'resultante' dan een tastbaar ding waar je een naam of een waarde kunt opklevan. Bij ieder landschapsbeeld gaan dan ook verschillende zaken doorwegen. Het ene landschap ademt cultuurhistorie, het andere getuigt van een zeer functionele inrichting, en nog een ander geeft een zeer natuurlijke aanblik.

Deze meervoudige lading creëert een spanningsveld tussen verschillende 'belanghebbenden'. Het is aan de structuurplanning om een evenwicht te zoeken en de verdere ontwikkeling van het landschap kwalitatief in te vullen. Op het niveau van de provinciale ruimtelijk structuurplanning werden de 'gewenste natuurlijke structuur' en de 'gewenste landschappelijke structuur' afgebakend. Het zijn die zones waar de aspecten biodiversiteit, esthetiek en cultuurhistorie een groter provinciaal gewicht krijgen in het totale landschapsbeeld.

In het Provinciaal Milieubeleidsplan vertaalt de provincie deze 'gewenste' structuren in beleid. Voor natuur wordt er met soorten en habitats gewerkt, met bijzondere aandacht voor de cultuurlandschappen. De ecologische inrichting van waterlopen en de kleine landschapselementen (dreven, hagen, houtkanten, boomgaarden, poelen, ...) staan in de werking centraal.

Streeksteunpunten NME

In de beginperiode van de gebiedsgerichte werking in de Brugse regio kaderden acties en projecten in een groter kader, in een globaal plan voor natuur en landschap in de grensstreek met Nederland. Het Vlaams Gewest zorgde mee voor de financiering. **Tom Vermeersch**, sinds 1997 gebiedswerker milieu, natuur en landschap: "Samen met Zeeland en Oost-Vlaanderen werkten we streekpunten voor natuur- en milieu-educatie (kortweg NME) uit, vormden we leerkrachten en natuurouders, stelden thematische NME-koffers samen, en zochten steeds naar nieuwe methodieken. Zo liepen er verschillende projecten gericht naar verschillende doelgroepen, onderwijs en andere. Elk van de betrokken provincies coördineerde één van deze projecten."

Knokke, Brugge en ook Blankenberge (de zogenaamde Oostkust) startten samen de campagne 'Week van de Zee', een primeur: het eerste intergemeentelijke samenwerkingsverband rond NME. Oorspronkelijk was de provincie trekker (de activiteitenkalender samenstellen, bundels maken voor het onderwijs, de inschrijvingen verzorgen...), nu is haar rol beperkt tot de algemene coördinatie vanuit de provinciale NME-dienst.

NME is één van de kerntaken van het milieubeleid. Daarom werkt de provincie op streekniveau aan de uitbouw van voorzieningen voor specifieke doelgroepen zoals het onderwijs en vrijwilligersnetwerken. De – intussen afgewerkte – uitbouw van een gebiedsdekkend netwerk van steunpunten NME is hierin een belangrijke verwezenlijking.

De provinciale gebiedswerkers milieu worden nu in de eerste plaats ingezet voor het gebiedsgerichte beleid inzake natuur en landschap, zo ook vanuit het streekhuis Tillegem. Vooral in de Zwinstreek is er reeds jarenlang ervaring met natuur- en landschapszorg, in samenwerking met verschillende partners. Een voorbeeld is het zogenaamde Boomkikker-actieplan.

Wat begon als soortenbescherming werd integrale landschapszorg, boomkikkers houden immers van poelen én van meidoornhagen, struweel... De link tussen landschap en biodiversiteit kan niet duidelijker. Het Boomkikker-actieplan was van bij de start ook een interbestuurlijke samenwerking. Vlaanderen zorgde voor poelen en landbiotoop in het kerngebied, de provincie – in samenwerking met de gemeenten Knokke en Damme – zette een werking op poten.

Formele en informele verbanden

Het oprichten van een formeel samenwerkingsverband rond natuur- en landschapszorg in de Brugse regio (onder de vorm van een Regionaal landschap) mislukte. Daarvoor stonden gemeenten als Knokke en Damme te zeer op hun autonomie. Daarom nam de gemeente Blankenberge zelf het initiatief tot samenwerking. Het samenwerkingsverband Oudlandpolder (Blankenberge, De Haan en Zuienkerke) draait op volle toeren met een breed scala aan acties op het vlak van natuur- en landschapszorg.

Een goed functionerend samenwerkingsverband creëert ruimte voor nieuwe accenten. Voortbouwend op eerdere samenwerking is het meldpunt ganzenschade aan de Oostkust daar een prima voorbeeld van. **Tom Vermeersch**: "Onze polders zijn een ideale overwinterplaats voor verschillende soorten ganzen en zijn daardoor van een internationaal belang. Je vindt er dan ook menig vogelaar in de winter. Maar de ganzen zijn niet alleen een streling voor het oog, ze berokkenen ook schade aan de landbouwgewassen. Daarom zetten we de boeren, de natuurverenigingen, de jagers en de gemeenten samen om acties te coördineren. We proberen de verschillende spanningsvelden tussen die groepen op te vangen. We hebben ook via het Europese Leader+ programma middelen gevonden om een taxateur aan te stellen die de schade kan opmeten. En misschien komen uit deze hele actie weer nieuwe initiatieven en acties voort."

Een andere vorm van samenwerking gebeurt over de grenzen heen. Via de inzet van Europese fondsen kan dit bovendien een behoorlijke stimulans betekenen voor de projectwerking in een regio. Een voorbeeld is de grensoverschrijdende samenwerking in de Westhoek tussen regionale landschappen (aan Vlaamse en Franse zijde), overheden, e.a. in het Europese Interreg III-programma 'Landschap zonder grenzen'. Deze specifieke grenszone heeft bovendien een gemeenschappelijke geschiedenis en cultuur. Enkele deelgebieden zijn van uitzonderlijke waarde op het vlak van erfgoed en natuur, ook qua belevingswaarde.

Er is in het programma aandacht voor groene corridors doorheen het landschap, moerasgebieden, poelen en beken, tuinen, boomgaarden, parken... Gelijkaardig hieraan worden in het grensoverschrijdende krekengebied met Nederland gemeenschappelijke natuur- en landschapsprojecten opgezet.

In het kader van het provinciale gebiedsgericht werken rond natuur- en landschapszorg kunnen de Regionale Landschappen niet onvermeld blijven. De provincie stond mee aan de wieg van drie regionale landschappen, met name de West-Vlaamse Heuvels, IJzer & Polder en het Houtland. Deze bovenlokale samenwerkingsverbanden in de waardevolste landschappen van West-Vlaanderen steunen op een netwerk voor overheden en streekbewoners. Gefinancierd door de provincie, lokale besturen en diensten van het Vlaams Gewest, vervullen zij een belangrijke opdracht inzake draagvlakverbreding voor natuur- en landschapsontwikkeling, actieve projectwerking en natuurgerichte recreatie. De intensieve samenwerking met de gebiedsgerichte werking leverde reeds tal van innoverende projecten op.

Landschapsbedrijfsplannen

Opgestart in de jaren negentig in de West-Vlaamse Heuvels staan landschapsbedrijfsplannen in functie van biodiversiteit op het platteland. De provincie en gemeenten zorgen voor het opstellen maar ook voor de uitvoering van het plan, waarbij de landbouwer telkens het laatste woord heeft. Specifiek wordt gewerkt rond kleine landschapselementen of meer gerichte soortenbescherming (bescherming van akkervogels, amfibieën, e.d.). Landbouwers betalen nooit meer dan 5 procent van de totaalcost, maar moeten van hun kant wel instaan voor minstens tien jaar onderhoud en nazorg.

Een helder sectoraal landschapsbeleid is onmogelijk. Projectmatig samenwerken met andere diensten (natuur, cultuur, planologie...) en andere besturen (Vlaamse en gemeentelijke) is hier de hoofdbetrachting.

» Landbouw in een verbreed perspectief

De landbouwsector is de laatste vijftig jaar grondig gewijzigd: schaalvergroting, intensifiëring, mondialisering... Ook de maatschappelijk betekenis van de landbouw onderging grote veranderingen. De laatste jaren verwacht de samenleving van de landbouw niet alleen veilig, voldoende en gezond voedsel, maar ook andere 'diensten' en producten: onderhoud van landschappen, de zorg voor biodiversiteit, recreatieve voorzieningen, een gezond leefmilieu. Diverse ontwikkelingen zetten echter het inkomen van land- en tuinbouwers onder druk. Onder meer door de verder uitdijende verstedelijking van het platteland, maar ook door de druk van verschillende ruimtevragers worden de uitbreidingsmogelijkheden voor de (resterende) boeren beperkt. Heel wat van hen zochten naar alternatieven om voldoende inkomen uit hun bedrijf te blijven halen.

Meer dan 'ploegen'

Waar het aanvankelijk enkele pioniers betrof, blijkt de laatste jaren een belangrijk deel van de boeren op de een of andere manier te investeren in een vorm van 'landbouwverbreding'. Dit begrip staat voor landbouw die zijn activiteiten verruimt, zoals de verwerking en verkoop van hoeveproducten en de integratie van niet-agrarische productieactiviteiten op het bedrijf.

De aanzet kwam er met de middelen uit het Europese Leader II-programma voor de Westhoek. Boeren of verenigingen konden projecten indienen die op vernieuwing gericht waren. Op die schoorvoetende manier kwam landbouwverbreding op de provinciale agenda.

De provincie besteedde aan de vakgroep landbouweconomie van de Universiteit Gent een studie uit over landbouwverbreding in West-Vlaanderen ("Ruimte voor Verbreding", Provincie West-Vlaanderen, 2005). Daaruit blijkt alvast dat voor de landbouwers een grotere economische slagkracht de belangrijkste drijfveer voor verbreding is, maar lang niet de enige. Verbreding schenkt ook meer voldoening aan de landbouwer, zorgt voor sociale contacten en verbetert het imago van het bedrijf en de sector. Vooral vrouwen en jongeren nemen verbredingstaken op zich.

Uit het onderzoek blijkt ook dat de meest voorkomende vormen van verbreding zijn: natuurbeheer, verkoop en verwerking van groenten en fruit of zuivel op de hoeve, dagrecreatie. Opmerkelijk is dat een groot aantal bedrijven verschillende vormen van verbreding combineert. Verbreding komt ook meer voor in de meer verstedelijkte gebieden. Verbreding vraagt een belangrijke kapitaalsinzet. Bedrijven met verbreding investeren niet alleen in deze activiteit, maar tegelijk ook in het eigenlijke landbouwbedrijf. Wat dus de vooronderstelling tegensprekt als zou verbreding leiden tot geleidelijke afbouw van het bedrijf.

» Steun van de (provinciale) overheid

De provinciale gebiedsgerichte werking was er aanvankelijk op gericht om de landbouwers te informeren, bedrijfsbezoeken af te leggen, te peilen naar interesse, ideeën te stimuleren, hen samen te brengen, te zorgen dat iedereen mee is, het hele proces op gang te trekken. **Lieven Louwagie**, kabinetsmedewerker van de gedeputeerde voor land- en tuinbouw en voormalig gebiedswerker landbouw voor de Westhoek: “Er was ook voortdurend terugkoppeling nodig naar het provinciale beleid inzake landbouw. De samenwerking met andere provinciale diensten verliep vlot, ook al waren er soms terrein-overlappingsen en was het niet altijd duidelijk in welke mate een thema ‘gebiedsspecifiek’ was.”

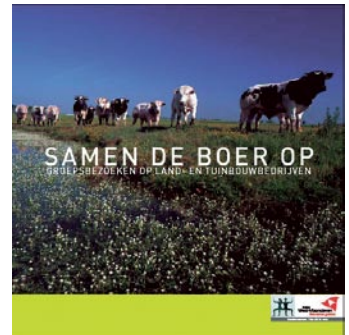
De provincie wil de landbouwers motiveren en ondersteunen in het opnemen van verbrede taken, zowel als verruiming van de bestaanszekerheid als vanuit een maatschappelijke rol. De belangrijkste spelers op streekniveau zijn de provincie, de beroepsorganisaties en de diensten van de Vlaamse overheid. Het Provinciaal Onderzoeks- en voorlichtingscentrum voor Land- en tuinbouw (POVLT) te Beitem staat in voor de technische ondersteuning en de beroepsorganisaties voor de belangenbehartiging. Op het vlak van de nieuwere thema's is de taakverdeling minder helder. Hier wil de provinciale gebiedsgerichte werking een stimulerende rol spelen om het overleg op gang te brengen, netwerken uit te bouwen... Daartoe werd in de Westhoek, in de Brugse regio en in Midden en Zuid-West-Vlaanderen de nodige omkadering voorzien, ook inzake milieuzorg.

Gabriël Kindt, gedeputeerde voor Land- en tuinbouw, schreef in het voorwoord bij de studie:

“De provincie is niet blind voor de nieuwe richtingen die land- en tuinbouwers inslaan. Deze nieuwe initiatieven bieden vaak een antwoord op een maatschappelijke vraag naar nieuwe producten en diensten. Ook onder impuls van het Europees en Vlaams beleid krijgen hoeveproducten, hoevertoerisme, zorgboerderijen... meer mogelijkheden. (...) Vanuit de gebiedsgerichte werking landbouw zijn regionale landbouwteams reeds enkele jaren op het terrein aanwezig om de verbreding bij te staan.”

De studie besluit dat landbouwverbreding ruime ingang heeft gevonden in de West-Vlaamse land- en tuinbouw en bijdraagt tot een vitaal platteland. Het resulteert in een stabielere sector en een meer evenwichtige plattelandseconomie. De totale omzet van verbreding in de provincie kan geschat worden op 100 à 125 miljoen euro. Uitgedrukt in arbeidsplaatsen komt dit neer op zowat 600 tot 900 extra jobs.

“De overheid moet dan ook verbreding serieus nemen en een beleid uitstippelen dat gericht is op innovatie en integrale streekontwikkeling en voldoende flankerende maatregelen voorzien voor bedrijven die creatief op zoek zijn naar meerwaarde.”
[“Ruimte voor Verbreding”, p.52]

De landbouwers zijn immers vragende partij voor begeleiding en ondersteuning voor het ontwikkelen van deze nieuwe initiatieven: vermarkting van eigen producten, afzetmarkten vinden, promotie voeren, kunnen inspelen op de verlangens van toeristen en recreanten ... Ook de samenwerking onder de verbreders is belangrijk. Uit de studie blijkt immers dat de meest succesvolle initiatieven die zijn waarbij boeren samenwerken met andere schakels in de keten of met andere organisaties.

Boeren willen een hun ideeën gezamenlijk aanpakken. Daaruit zijn een aantal verenigingen gegroeid, zoals de vzw 't Boerenlandschap (zie kader). Andere initiatieven die vanuit de gebiedsgerichte werking groeiden, zijn onder meer de vzw Westhoek-Hoeveproducten en het aanbod van bezoekboerderijen.

Vzw 't Boerenlandschap

Deze vereniging werkt met haar leden onder meer aan landschapsonderhoud. De boeren kopen gezamenlijk het materiaal aan om landschappelijke beplanting (vooral rond weiden en erven) te onderhouden. Ze werken ook samen rond boerderijcompostering en wildafweer.

Vrij recent startte de vereniging met een Landschapsfonds. Het is een initiatief dat burgers wil betrekken als peter of meter met financiële inbreng, ook bij activiteiten zoals haagvlechten. Men denkt aan een materialendepot om vrijwilligers te ondersteunen wanneer die willen helpen bij bijvoorbeeld het snoeien van de knotwilgen.

Verankering in het reguliere beleid

Deze aanpak is ondertussen doorverteld en vertaald naar andere regio's. Op dit moment is landbouwverbreding opgenomen in het reguliere beleid inzake land- en tuinbouw en wordt het stilaan ook structureel verankerd. De cel landbouwverbreding zal gebiedspecifieke activiteiten ondersteunen, met duidelijke taakafspraken met landbouworganisaties en het Vlaams Gewest. **Lieven Louwagie:** "Zonder het pionierswerk in de Westhoek was dit wellicht een zwakker onderdeel van het beleid geweest. Uit studies blijkt ondertussen dat de verbrede landbouw ruime ingang heeft gevonden in de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Gemiddeld is op de bedrijven met verbreding 15 procent van het inkomen afkomstig uit deze activiteiten."

Er blijven nog steeds uitdagingen. Zo kan er nog verdere samenwerking met andere partners gezocht worden zoals de gemeentebesturen en de landbouworganisaties. Een andere uitdaging voor de gebiedsgerichte werking is de wisselwerking consument – boer. Of de relatie landbouw en integraal waterbeheer, de afbakening van de agrarische, natuur- en bosstructuur, de verwevingsgebieden...

» Cultureel en streekgebonden erfgoed

Grote musea en andere culturele centra van enige omvang hebben doorgaans uitgebreide mogelijkheden om educatieve en promotionele activiteiten uit te bouwen, een must om in dit digitale tijdperk voldoende bezoekers te lokken en te boeien. Kleinschalige erfgoedinstellingen hebben dat niet. Bovendien is het niet evident om de culturele potenties van een bepaalde streek in kaart te brengen én er een dynamisch project rond op te zetten. Geïntegreerde gebiedsgerichte projecten kunnen hierbij helpen en voor (kleinere) gemeenten een ondersteunende rol spelen.

De gebiedsgerichte inzet op het vlak van cultuur beperkte zich in eerste instantie vooral tot de regio Zuid-West-Vlaanderen. Een van de eerste acties hier was het opzetten van een intergemeentelijk samenwerkingsverband met 13 gemeenten, met name het Overleg Cultuur, rond de jaarlijkse Open Monumentendag. De bedoeling was niet alleen om tips en ervaringen uit te wisselen, maar ook om specifieke regioaccenten te leggen en zo het programma in de streek aantrekkelijker te maken.

Musea bekeken door een didactische bril

Onder begeleiding van de gebiedswerker cultuur in de regio Kortrijk onderzocht een werkgroep van leerkrachten-vrijwilligers uit het lager onderwijs het didactische aanbod van de musea van de Leiestreek: wat zijn de educatieve mogelijkheden van de verschillende collecties, wat zijn de linken met de actuele eisen in verband met eindtermen en hoe brengt men dit alles op een kindvriendelijke manier over? De bedoeling was niet alleen om het (schaarse) bestaande aanbod te screenen, maar vooral om praktische suggesties voor een goede educatieve aanpak te leveren. Uit deze screeningsvergaderingen is een schat aan praktisch materiaal verzameld, gebundeld in de lijvige brochure 'Juf, gaan we naar 't museum?'

De bedoeling van deze brochure is in de eerste plaats om leerkrachten lager onderwijs te informeren over de vele educatieve mogelijkheden in musea en zo een aantal kwalitatieve stageprojecten voor deze kleinschalige musea te genereren.

“Deze oefening om de know-how in huis beter te valoriseren en op een brede basis te communiceren heeft ons trouwens nog op een ander spoor gezet”, zegt **Dominique Velghe**, gebiedswerker cultuur. “Zo wordt samen met de collega’s over de verschillende beleidsdomeinen heen het educatieve aanbod in de regio gebundeld in een brochure en een website en als experiment in een schoolreisformule aangeboden aan de lagere scholen. ’s Morgens met de juf naar het museum, ’s namiddags op leerpad in het provinciaal domein Bergelen, om te eindigen met een hapje en een drankje bij de hoeveproducent. Voor elk wat wils dus...”.

Vlaserfgoed in de Leievallei

Het vlaserfgoed is van onschatbare waarde voor de identiteit van Zuid-West-Vlaanderen en is onlosmakelijk verbonden met de ‘Golden River’, de naam die de Leie kreeg door de kleur die het roten van het vlas veroorzaakte. Door de grote

milieu-aantasting werd dat roten echter lange tijd geleden verboden. Daardoor verminderde ook de economische impact van de vlasindustrie en zijn de vlasrelicten de laatste jaren in hoog tempo aan het verdwijnen. Vlasschuren, roterijen en zwingelarijen worden gesloopt of staan te verkommeren en ook het beeldmateriaal is onvoldoende bekend en verzameld. De inventaris van de roterijen en zwingelarijen die werd aangemaakt in de schoot van de dienst Cultuur diende als uitgangspunt om een verdere werking op te zetten rond vlaserfgoed. Onder impuls van

de gebiedsgerichte werking zetten de provincie en haar partners de komende jaren het vlas op de cultuurhistorische agenda: het onroerende vlaserfgoed, de opzet van een beeldbank vlas en een netwerk van vlassites, thematochten, een cultuurgids en uiteindelijk ook de herprofilering van het Vlasmuseum.

Erfgoed in de Westhoek

“Initiëren en afstemmen van culturele initiatieven, het bovenlokaal opnemen van een aantal culturele thema’s, belangenbehartiging bij hogere overheid, zijn taken voor de gebiedsgerichte werking. En dit in nauwe samenwerking met de gemeenten, al dan niet via de drie intergemeentelijke culturele samenwerkingen binnen de Westhoek. Erfgoed is in de Westhoek immers een van de belangrijke toeristisch – economische dragers. Hoe en waar vinden ruimtelijke ordening en cultuur elkaar? Hoe werken we vanuit het erfgoedbeleid in de Westhoek aan beeldkwaliteit?

Dat de provincie dit niet alleen kan, is duidelijk en mag trouwens ook niet de bedoeling zijn. De gemeentebesturen zijn hierin onze belangrijkste partners. Intergemeentelijke samenwerking vergroot daarbij de slaagkans voor een gedragen en goed doordacht cultureel beleid op Westhoekniveau.”

[Gedeputeerde **Gunter Pertry**, toespraak bij de opening van A(r)telier - naar aanleiding van de Week van de Amateurkunsten van Westblik, 30 april 2006 te Kortemark]

Ook in de Westhoek groeiden rond de erfgoeddagen, de Open Monumentendagen en andere Vlaamse initiatieven intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Naar aanleiding van de komst van het Vlaamse erfgoeddecreet werd in 2004 een denkdag georganiseerd in Abele. Daarin besprak de provincie de krijtlijnen voor een toekomstige gebiedsgerichte inzet. Met de komst van de nieuwe gebiedswerker cultuur werd in eerste instantie de bestaande samenwerking verder gestimuleerd en gestructureerd in de oprichting van drie projectverenigingen (5-ART, Westblik, CO7) en de organisatie van het cultuuroverleg (in de schoot van het Westhoekoverleg). Twee thematische samenwerkingsverbanden verdienen wat meer aandacht: ‘oorlog en vrede’ en het Westhoek Streekmuseum.

Het netwerk ‘Oorlog en Vrede in de Westhoek’

Sinds de opening van het In Flanders Fields-museum is de ‘Grote oorlog’ één van de voornaamste cultuurtoeristische thema’s voor de Westhoek, met ook een zeker economisch belang. In 2002 diende de provinciale dienst Cultuur samen met een reeks partners een 5b Phasing Out-project in om het geheel aan initiatieven rond de bewaring en de beleving van de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog te stimuleren, te begeleiden en te coördineren. Het geheel kreeg de naam ‘Oorlog en Vrede in de Westhoek’ en werd ingebed in de streekwerking van de Westhoek. Sindsdien namen diverse partners

(gemeenten, provincie, regionale landschappen) heel wat initiatieven op vlak van behoud en beheer van oorlogserfgoed, cultuurtoeristische valorisatie, vredeseducatie en gemeenschappelijke promotie. De komende jaren maakt men werk van de volgende uitdagingen: het bewaren en duiden van het landschap

als laatste getuige van de Eerste Wereldoorlog (na het verdwijnen van de laatste oud-strijders en daarmee levende getuigen), het integreren van zoveel mogelijk sites in de Westhoek met het oog op de vernieuwing van het In Flanders Fields-museum in 2012 en het kwalitatief onderhouden en beheren van het uitgebouwde netwerk.

Het Westhoek Streekmuseum

De aandacht voor het landelijk erfgoed zit duidelijk al enkele jaren in de lift. In de laatste decennia is ook in de Westhoek veel materiaal verzameld en zagen vele kleine musea het levenslicht. De verdere schaalvergroting en mechanisatie in de landbouwsector versterkte dit doordat vele kleine 'keuterboertjes' moesten stoppen en oude ambachten naar de achtergrond verdwenen.

Na aanvankelijk succes hebben die kleine musea het vandaag alsmaar moeilijker om op een boeiende en wervende manier bezoekers te lokken naar een vaak verouderde opstelling en collectie.

Om dit collectieve erfgoed voor te toekomst te vrijwaren werd in het voorjaar van 2004 de vzw Museumplatform Westhoek opgericht onder impuls van de provincie en in samenwerking met de gemeenten Alveringem en Veurne. Aanvankelijke partners in deze samenwerking zijn drie ambachtelijke musea uit de Westhoek, met name het Bakkerijmuseum (Veurne), het Mout- en brouwhuis De Snoek (Alveringem) en het Openluchtmuseum Bachten de Kupe (Izenberge). Deze musea hebben de handen in elkaar geslagen door onder meer het uitbouwen van een gezamenlijke promotie, juridische structuur, ... Sinds kort heet het samenwerkingsverband het Westhoek Streekmuseum en zijn ook de kleine ambachtelijke musea zoals de Oude kaasmakerij (Passendale), het Tabaksmuseum (Wervik) en het Hopmuseum (Poperinge) toegetreden.

» Wonen gebiedsgericht aangepakt

Naar aanleiding van een colloquium in het provinciehuis Boeverbos met als onderwerp “De stille metamorfose van het Vlaamse platteland”, schreef Niek De Roo in het gelijknamige boek dat de **kwaliteit van het woondomein** in belang zou toenemen, als basiselement waarmee mensen de leefbaarheid van een dorp of wijk beoordelen. Filip De Rynck besloot uit deze vaststelling:

“De integrale zorg voor het wonen en het woondomein lijkt daarmee onmiskenbaar tot de belangrijkste kerntaak van de gemeente uit te groeien. (...) Zo is het weliswaar vanuit een klassieke politieke opvatting begrijpelijk, maar vanuit een vernieuwd managementperspectief niet te verklaren waarom gemeenten voor het geheel van hun technische diensten niet veel meer samenwerken dan nu het geval is, onder andere door diensten te betrekken van gemeentebesturen die in bepaalde aspecten meergespecialiseerd zijn of door diensten gezamenlijk aan de private sector uit te besteden.” (Niek De Roo e.a., 1999, p. 158-59)

Wat de provincie via haar gebiedsgerichte werking voor de **regio Roeselare-Tielt** mee heeft opgezet en ondersteund, beantwoordt aan die bezorgdheden.

Huisvesting was en is voor deze regio een belangrijk beleidsdomein. Toen de provincie haar gebiedsgerichte werking opzette, waren de prioriteiten duidelijk: verbeteren van de kwaliteit van het woningpatrimonium, verhogen van het aandeel sociale huurwoningen en voorzien in een goede dienstverlening. Er waren twee aanleidingen voor deze provinciale aandacht inzake huisvesting: het sombere beeld dat het Vlaamse AROHM-onderzoek uit 1995 over de woonkwaliteit in deze regio had geschetst, en de Vlaamse middelen die voor de Regionale Sociale Verhuurkantoren (RSVK's) ter beschikking kwamen. Tegelijk voorzag de provincie starttoelagen voor nieuwe intergemeentelijke initiatieven. Gedeputeerde Werner Vens gaf daartoe een sterke impuls.

Inspelen op de woonmarkt

Eén van de opdrachten voor de gebiedsgerichte werking was de oprichting van een RSVK. Een dergelijk kantoor koopt woningen op de private markt, om ze na renovatie verder aan specifieke groepen tegen een betaalbare prijs te verhuren. Samen met het RSVK (1998) werd ook het regionaal platform huisvesting opgericht. Deze denktank volgde de acties van de provincie in de regio op en gaf mee gestalte aan de visienota van 2001. Daarin werd voorgesteld om het niet te laten bij een bovenlokale SVK-werking, maar ook te investeren in het uitbouwen van dienstverlenende 'clusters' rond de drie 'centrumsteden' van de regio: Roeselare, Tielt en Izegem.

Karolin Vannieuwenhuysse, OCMW-secretaris Zonnebeke, tot medio 2006 gebiedswerker welzijn voor de regio, heeft van bij de aanvang in 1998 een voortrekkersrol gespeeld. "De uitwerking van deze clusters had tot doel een 'gebiedsdekkend' aanbod en een verbeterde dienstverlening voor elke inwoner van de regio te garanderen. We wilden ook leren uit de knelpunten die de bovenlokale werking van het RSVK met zich meebracht."

Met de oprichting van het RSVK was de aandacht voor het woonbeleid op de agenda geplaatst. De provincie zat niet stil en bracht via de gebiedsgerichte werking het lokaal woonbeleid in kaart, met als centrale vraag: hoe gaan de gemeenten om met de opdracht in het kader van de Vlaamse Wooncode? **Karolin Vannieuwenhuysse**: "Niet elke gemeente was in staat om een goed uitgeruste dienstverlening op het vlak van wonen op te zetten. Hiervoor ontbraken de nodige financiële middelen, logistiek en/of know-how. De Vlaamse Wooncode gaf wel een coördinerende rol aan de lokale besturen, maar daar stonden geen middelen tegenover. Al snel bleek dat de gemeenten geen personeelscapaciteit hadden om die opdracht waar te maken."

De provincie wou en kon de gemeenten niet individueel ondersteunen met een woonwinkel of SVK per gemeente. Door gemeenten te doen samenwerken moest het mogelijk zijn om de bestaande overheidsgelden efficiënter aan te wenden en het aanbod van de dienstverlening in elke gemeente zichtbaar te doen stijgen.

Ook andere actoren en partners reageerden op de slechte huisvestingssituatie, met name de regionale Welzijnsraad en Samenlevingsopbouw, en in mindere mate het Streekplatform. Daarenboven begon een aantal lokale besturen zelf actiever aan een lokaal woonbeleid te werken. Vooral de stad Izegem had een structurele samenwerking tussen haar stadsdiensten, het OCMW en de lokale sociale huisvestingsmaatschappij opgezet. **Karolin Vannieuwenhuysse**: "Van de drie clusters waarvan sprake in de visienota bleek de regio rond Izegem de meest haalbare. De stad Izegem had immers al een uitgebouwde werking én ze waren bereid om deze open te trekken naar de omliggende gemeenten."

De provincie en de toen nog Izegemse huisvestingsdienst formuleerden in partnerschap een interessant aanbod voor de buurgemeenten, die er aanvankelijk eerder aarzelend op reageerden. **Karolin Vannieuwenhuysse**: “We kwamen met de boodschap dat het geld ging kosten. Er was bovendien geen omkadering vanuit Vlaanderen om deze intergemeentelijke samenwerking mogelijk te maken. Ook binnen de provincie was het vinden van middelen niet evident. Tachtig procent van de beschikbare provinciale middelen gaat immers naar premies en toelagen voor particuliere personen. Maar omdat het model heel concreet was, het kader duidelijk, en de provincie als ‘derde partner’ haar inzet toonde, hebben de buurgemeenten van Izegem hun wantrouwen laten varen.”

Een intergemeentelijk initiatief

Uiteindelijk stapten de drie gemeenten Ledegem, Ingelmunster en Oostrozebeke mee in de **Huisvestingsdienst Regio Izegem** (HRI). Eén van de doelstellingen van de HRI was de organisatie van het lokaal overleg en een goede afstemming tussen de initiatieven van de actoren op het terrein (gemeente, OCMW, huisvestingsmaatschappijen). De uitbreiding naar het intergemeentelijke niveau voorzag in het opstellen van een gemeenschappelijke visie op woonbeleid. De betrokken gemeenten maakten deze visie concreet op het niveau van de lokale dienstverlening - via plaatselijke woonloketten in elke gemeente - en door het samenstellen van een pool van deskundigen met ervaring op het vlak van dienstverlening, woonbegeleiding, met administratieve en technische kennis inzake woonbeleid.

Deelnemen aan de HRI betekent in de praktijk dat een gemeente onder meer een beroep kan doen op deze technische ploeg die intergemeentelijk beschikbaar is, dat de gemeentelijke dienstverlening ter plaatse veel uitgebreider kan, met aandacht voor de technische en sociale aspecten. De coördinator van deze pool speelt een belangrijke rol bij de voorbereiding van woonbeleid voor de deelnemende gemeenten. Zonder de gemeentelijke autonomie te negeren wordt op deze manier een aanbod voor alle betrokken burgers uitgewerkt, wat de gemeenten apart nooit hadden kunnen waarmaken.

Alle partners, zowel lokale besturen, Vlaams Gewest als provincie, hebben de oprichting van de HRI in de zomer van 2003 goedgekeurd en kwamen met geld over de brug. De ‘Huisvestingsdienst regio Izegem’ werd zelfs door het Vlaams Gewest

erkend als 'pilotproject Lokaal Woonbeleid', een primeur voor West-Vlaanderen. Recent werd ook een gewestelijke subsidiëring verkregen voor de SVK-werking van de cluster Izegem. Meteen is hiermee de heroriëntering van het RSVK Midden West-Vlaanderen op het terrein een feit.

Deze manier van werken koppelt het eigen tempo waarin een gemeente haar beslissingen wil nemen aan de kennis en ervaring van een naburige gemeente. Bovendien is er nu het bovenlokaal woonoverleg met de gemeenten, de OCMW's, een afgevaardigde van de Welzijnsraad en de sociale huisvestingsmaatschappijen die actief zijn in die gemeenten. Intussen voerden de betrokken gemeenten sedert de officiële start op 1 januari 2004 een nieuw premiebeleid in, samen met een uniform gemeentelijk heffingsstelsel voor leegstand en verkrotting. Izegem en Ledegem stelden een woonplan op dat hun respectievelijke gemeenteraden goedkeurden. Elke gemeente richtte een lokaal woonoverleg op of gaf het nieuwe impulsen. De gemeenten Ledegem en Oostrozebeke sloten zich aan bij de SVK-werking cluster Izegem.

De provincie als procesmanager

De provincie stond in voor het samenbrengen van de actoren, gaf mee inhoud aan de visievorming lokaal woonbeleid, voerde bilaterale gesprekken met de actoren (gemeenten en OCMW's), organiseerde de stuurgroepen, stond mee in voor de dossiervorming naar de Vlaamse administratie (afdeling Woonbeleid) en voor de contacten met de kabinetten van de diverse Vlaamse ministers voor Huisvesting. De gedeputeerde Welzijn en Huisvesting was de tijdelijke voorzitter van de stuurgroep. Deze intergemeentelijke samenwerking geldt nu als voorbeeld voor de regio Midden-West-Vlaanderen en ook daarbuiten.

Hier en daar begint het initiatief navolging te kennen. De provincie heeft intussen een eigen reglementering goedgekeurd die dergelijke intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ook financieel wil ondersteunen.

Ook in andere regio's slaagt de provincie erin diverse actoren te mobiliseren voor woon- en huisvestingsprojecten. Zo is in de Westhoek naar aanleiding van het leefbaarheidsonderzoek een masterplan 'Wonen in de Westhoek' opgezet, in samenwerking met de West-Vlaamse Intercommunale. Ook hier gaat het om de opwaardering van de woonfunctie in de brede zin van het woord en om kwaliteitsbehoud en -versterking. Ook in Jabbeke, Oudenburg, Gistel en Ichtegem werd een woondienst opgericht (JOGI) met onder meer de uitbouw van een RSVK.

In de Kortrijkse regio werkt de provincie via de gebiedsgerichte werking aan het woonbeleid met als deelthema's: een betere dienstverlening (woonloketten), de verbetering van de kwaliteit van de woningen en het woonoverleg. Eind 2002 gaf de deputatie het startsein voor de Regionale Cel Woonbeleid in het Kortrijkse, een samenwerkingsinitiatief tussen de intercommunale Leiedal en de provincie ter ondersteuning van het lokaal woonbeleid van de gemeenten. Binnen deze samenwerking werkt de provincie ook mee aan de opmaak van het woonplan te Waregem en gaf zij reeds advies over het woonplan Harelbeke. De aanleiding van beide woonplannen is de 25%-regel in het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan. Deze bepaling stelt dat de gemeenten bij het aansnijden van een woonuitbreidingsgebied van 1 ha of meer 25% sociale huisvesting moeten voorzien. Indien de gemeente hier wil van afwijken moeten dit gemotiveerd worden in zo'n woonplan. Een andere lopende actie is de dorpsontwikkeling van Spiere-Helkijn, waar de provincie de aanleg van het publiek domein en de realisatie van een sociaal woonproject mee begeleidt. Verder is er de samenwerking met de gemeente en het OCMW van Avelgem voor de opstart van het project Woon-Zorg Avelgem.

Naar aanleiding van de opening van het Woonzorgkruispunt Avelgem benadrukte gedeputeerde voor Welzijn Dirk De fauw de rol van de provincie , onder meer

"(...) via de inzet van medewerkers op het terrein. Gebiedsgericht werken geeft ons de slagkracht om met de lokale besturen een proces te doorlopen met aandacht voor de inhoud. Deze personeelstijd wordt 'ter beschikking gesteld'. (...) De provincie – als intermediair bestuur – levert hier een service ter ondersteuning van de lokale besturen." (Feestrede Woonzorgkruispunt, 28 oktober 2005)

de ene streek is de andere niet...

deel 2 In een ruimere context bekeken

De destijds genomen optie om in de provincie West-Vlaanderen gebiedsgericht te werken, heeft door de jaren heen onbetwistbaar vruchten afgeworpen en gezorgd voor vernieuwende (beleids)impulsen. De concrete invulling van deze 'bovenlokale missie' bracht een dynamiek teweeg die naargelang de streek verschillend kon zijn. Het droeg bij tot een verhoogde zichtbaarheid van het bestuur in de verschillende streken.

Er werd ook geleerd uit gelijkaardige vernieuwende projecten elders in Europa. En een interne evaluatie na de eerste vijf jaar gaf aan dat één opdracht uit de Beleidsnota onderbelicht bleef: de geïntegreerde aanpak. Dit deel behandelt deze (zelf)reflecties meer in detail.

» Een stimulerende omgeving

Europa was in de jaren '90 bezorgd om de gelijke tred van de verschillende regio's binnen haar nog steeds vernieuwende en uitdijende grenzen. De begrippen 'streek', 'regio' en 'gebied' wonnen aan belang. De Europese programma's, onder meer inzake plattelandsontwikkeling, waren typerend voor die bezorgdheid om achtergestelde gebieden te ontsluiten. Aangezien achterstelling zich niet liet inperken door nationale of administratieve grenzen, zagen ook grensoverschrijdende programma's zoals Interreg het licht.

De financiële prikkels van deze Europese programma's hebben bestaande dynamieken versneld – en tegelijk tanende bestuursreflexen verder geërodeerd. In die zin was gebiedsgericht denken zowel een reactie 'tegen' als een spontaan engagement 'voor'.

Prof. dr. Pieter Leroy, hoogleraar Milieubeleidswetenschappen aan de Universiteit Antwerpen en de Radboud Universiteit Nijmegen, beschrijft drie motieven als drijfveer voor gebiedsgerichte beleidsvoering (Leroy, 2003):

- een specifiek beleid aangepast aan de (boven)lokale omstandigheden met 'maatwerk' en 'draagvlak' als kernbegrippen, en dit als reactie tegen het 'implementatiedeficit' van generiek (of algemeen geldend) beleid dat vaak vastloopt op de specifieke lokale situatie;
- een meer geïntegreerde benadering, als reactie op de negatieve gevolgen van sectoraal beleid dat tekortschiet bij de aanpak van steeds complexer wordende problemen;
- nieuwe stijlen van beleidsvoering, nieuwe instrumenten van bestuur met sleutelwoorden als overleg, participatie, interactiviteit, netwerking, horizontaal bestuur, partnership... als reactie op een "command and control" beleid.

Leroy besluit: "Gebiedsgericht beleid moet dan helpen het probleemoplossend vermogen van het bestuur en de samenleving te vergroten, in de provincie vastgelopen processen van generiek beleid weer op gang te trekken, overleg en afstemming tussen verschillende beleidsvelden tot stand te brengen, en zowel marktpartijen als burgers, rechtstreeks of via hun vertegenwoordigers aan processen van beleidsvoering deel te laten nemen. Dat alles moet het beleid meer effectief, meer doeltreffend maken, en het tegelijkertijd meer draagvlak geven, in academischer termen, meer legitimiteit verschaffen."

(Leroy, 1995, p.2)

Leroy beschrijft verder ook de brede maatschappelijke processen die een invloed hebben op het relatieve succes van gebiedsgericht beleid. Hij vernoemt de toenemende globalisering, de vermarkting van publieke goederen en diensten en de erosie van het maatschappelijk middenveld. De streek of regio bood kansen aan de – ondertussen mondiger geworden – burger zich opnieuw te identificeren in het amalgaam van steeds grotere gehelen en een steeds kleiner wordende wereld. Deze veranderingen dwingen de overheid om in vernieuwde relaties tot de samenleving te treden.

» Een politiek en bestuurlijk laboratorium

Gebiedsgericht werken is niet alleen een reactie op allerlei evoluties. Het heeft in belangrijke mate ook een experimenteel karakter, zowel op politiek als op bestuurlijk vlak. De toegenomen complexiteit van beleidsproblemen zorgen er immers voor dat de overheid voor oplossingen steeds meer de actieve betrokkenheid van vele zowel private als publieke actoren nodig heeft, en dit doorheen het ganse beleidsproces. Zelfs in die mate dat er bij de beleidsvoering veeleer sprake is van een co-productie tussen overheid en samenleving. De klassieke vormen van participatie (hoorzittingen, adviesraden...) volstaan hier niet langer. Gebiedsgericht werken impliceert vaak ook het opzetten van open beleidsprocessen, wat niet steeds even goed te rijmen valt met formele procedures die kenmerkend zijn voor een overheidscontext. Dit 'geëxperimenteer' gaat dan ook gepaard met tal van spanningsvelden, bijvoorbeeld met betrekking tot de politieke legitimatie.

Leroy: "Hoe dat precies moet, welk mandaat burgers of hun vertegenwoordigers krijgen of kunnen krijgen, hoe representatief die organisaties zijn en in welke mate ze hun achterban kunnen disciplineren, zijn allerlei vragen die de vormgeving van participatie compliceren. Daar komt bij dat ook marktpartijen bij die beleidsvoorbereiding betrokken zijn en willen worden, en dat ook daarvoor allerlei min of meer nieuwe spelregels moeten worden gemaakt. (...) En hier is het politiek interessante van deze projecten: hier maken overheden, burgers en marktpartijen niet alleen nieuw beleid, zij doen dat ook op een nieuwe wijze." (Leroy, 2003, p.3)

De uitdaging bestaat erin om deze nieuwe vormen van participatie te verzoenen met het door weinigen betwiste principe van het 'primaat van de politiek' dat inherent is aan onze representatieve democratische instellingen (zie ook Deel 3. Uitdagingen voor de toekomst).

Een politiek beleid dat maatwerk wil leveren voor specifieke behoeften en potenties in diverse streken, vraagt ook om nieuwe bestuurlijke strategieën en organisatievormen. Dat dit een moeilijke en blijvende oefening is, toonde een interne evaluatie van de gebiedsgerichte werking in 2000 aan. Daaruit bleek duidelijk dat in de perceptie van sommige diensten de gebiedsgerichte werking als iets apart beschouwd werd, eerder dan een organisatiebrede doelstelling die te maken heeft met de wijze van beleidsvoering van heel de provincie. Met andere woorden, de gebiedsgerichte werking dreigde op haar beurt te vervallen in 'oude' klassieke kwalen die ze claimde te bestrijden.

» Een meer geïntegreerde benadering

Eén van de conclusies van de hierboven genoemde evaluatie was dat de provincie tot dan toe te weinig inspanningen leverde om te komen tot een meer 'geïntegreerde' aanpak over de diverse sectoren heen. Nochtans was dit van bij de aanvang één van de centrale aandachtspunten geweest. Het betreft trouwens niet uitsluitend de 'horizontale' afstemming tussen sectoren maar evenzeer de 'verticale' afstemming met en de coördinatie tussen de verschillende besturen (de Vlaamse overheid, provincies en gemeenten). In het kader van een onderzoek met het oog op het ontwikkelen van een methodiek voor gebiedsgericht beleid, stelden academici (Albrechts, e.a., 1999) immers dat tegenstrijdigheden in visies en acties van diverse overheden voor implementatieproblemen zorgen. Voor de aanpak van complexe problemen blijkt dat het beleid vanuit een sectoraal (of verkokerd) en hiërarchisch gestructureerde overheid niet afdoende is en zelfs contraproductief kan zijn.

Een meer geïntegreerde aanpak houdt bovendien niet in dat 'het sectorale' in het strijdperk moet treden met 'het geïntegreerde' maar wel als complementair en elkaar versterkend moet beschouwd worden.

Ook in andere organisaties, zowel publieke als private, komen dit soort bestuurlijke vraagstukken voor. **Toon Denys**, Afdelingshoofd VLM West-Vlaanderen, ziet gelijkaardige processen bij de Vlaamse Landmaatschappij. "Ook al hebben bepaalde sectoren een sterke en moderne slagkracht, toch merk je dat zij voor bepaalde problematieken ook een projectwerking moeten opzetten waarbij wordt samengewerkt met andere sectoren. Ik denk dat het belangrijk is dat de twee zich kunnen ontwikkelen en de één de ander niet domineert. Wij zitten als Vlaamse Landmaatschappij binnen de Vlaamse diensten in een vergelijkbare positie. De administraties Natuur, Landbouw, Landschap... zijn sectoraal bezig, en wij in het 'buitengebied' werken projectmatig en gebiedsgericht. De provinciale gebiedsgerichte werking is voor ons een zeer interessant aanknopingspunt, precies omwille van die geïntegreerde benadering en de permanentie op het terrein, die processen continu opvolgt, beleidsvoorbereidend werk doet, de geesten in de streek laat rijpen. Voor ons is het een comfort dat we sneller de projectwerking kunnen realiseren door het feit dat de provincie daarbij voortrekker is."

Ook vanuit de gemeenten is er waardering voor de rol die de provincie kan spelen in deze geïntegreerde visie. **Chris De Meulemeester**, secretaris Gemeentebestuur Wingene, treedt Denys bij. "Het Vlaamse bestuursniveau is zeer sectoraal georganiseerd, dat voelen wij als gemeente heel sterk. Wellicht kan dit niet anders. En daar speelt de provincie met haar bovenlokaal beleid via de gebiedsgerichte werking op in door te streven naar afstemming en integratie, niet alleen van boven naar onder, maar ook tussen gemeenten onderling. Ze brengt de gemeenten samen die soms concurrenten van elkaar zijn. De provincie heeft hierin een regisseursrol te vervullen." **Toon Denys:**

“Dat is voor mij een grote meerwaarde, die sterker naar de toekomst toe zou moeten uitgebouwd worden: het intermediaire niveau dat bovengemeentelijk op een politieke manier de beleidsvoering gestalte kan geven.”

Hoe waardevol dit ook beschouwd wordt, het maakt het beleidsuitvoerend werk wel complexer en het vraagt enig vakmanschap om met de bijhorende spanningsvelden om te gaan. Het veronderstelt dat de provincie daar een visie rond opbouwt. **Chris Verstraete**, coördinator Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen, verwoordt het zo: “Visievorming, de geesten laten rijpen, dat soort werk is ontzettend belangrijk. Het geeft je een stevige basis om effectief en productief te zijn. Dit zijn uiteraard zaken die niet zichtbaar zijn, amper meetbaar zijn, en dus soms moeilijk te verkopen in eigen huis, zeker in een tijdsgeslacht waarbij je eigenlijk om de haverklap, via indicatoren, je resultaten op tafel moet leggen.”

Als de neuzen in dezelfde richting staan, de kaarten op tafel liggen en heldere werkafspraken tussen alle actoren zijn gemaakt, is de kans tot een win-win-situatie voor elke partner groot.

Geïntegreerde gebiedsgerichte projecten

Naast de samenwerking met actoren en sectoren op streekniveau, is er de specifieke aanpak via het opzetten van geïntegreerde gebiedsgerichte projecten. Het uitgangspunt hierbij is dat via de inzet van een groep van provinciale ambtenaren in een bepaalde streek, de interne en externe interactie leidt tot meer sectoroverschrijdende initiatieven en projecten om zo ‘geïntegreerde’ oplossingen uit te werken voor een gebied. Het ‘gebied’ is daarbij vooral de uitdrukking van de steeds wisselende schaal waarop specifieke beleidsprocessen zich afspelen in antwoord op erkende problemen en/of kansen die zich aandienen. Deze zijn per definitie gedifferentieerd en meestal tijdelijk naargelang het voorwerp van beleidsvoering. Nochtans is een stramien van procesvoering tot stand gekomen bij de voorbereiding en uitvoering van dergelijke geïntegreerde gebiedsgerichte initiatieven. Het is geïnspireerd op de reeds eerder vernoemde methodiek.

We onderscheiden ondermeer een agenderingsfase, een brede oriënteringsfase, een fase van prioriteitsstelling en een plan van aanpak. Daarnaast wordt het proces en de besluitvorming gestructureerd via een stuurgroep (o.a. beleidsverantwoordelijken), een plangroep ('proces'-ambtenaren) en een klankbordgroep waarin het middenveld participeert.

Als randvoorwaarden voor het opstarten van dergelijke complexe processen vernoemt Leroy (Leroy, 2003) ondermeer: dat het moet gaan om niet urgente kwesties, dat de opzet strategisch gericht is, er een sterke betrokkenheid van diverse actoren noodzakelijk is en er een duidelijke win-winsituatie mogelijk is.

Met andere woorden, het moet gaan om kwesties waarvoor een generieke, meestal sectorale oplossing weinig kans tot slagen biedt, terwijl een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak het bestuurlijk vermogen doet toenemen.

Hoe de provincie vroeger en nu deze geïntegreerde gebiedsgerichte visie en projecten heeft uitgewerkt, beschrijven we hierna in enkele voorbeelden: de specifieke **leefbaarheidsaanpak** in de Westhoek, het **Interfluvium** tussen de Leie en de Schelde, **de Leievallei** tussen Kortrijk en de Franse grens, **Canal Link** in de Roeselaarse regio, en de **Oudlandpolder** dat zich uitstrekt over de gemeenten Blankenberge, De Haan en Zuienkerke.

“De jongste 10-15 jaar zijn in de Westhoek belangrijke inspanningen geleverd en projecten uitgewerkt die het erg specifieke plattelands-karakter van de Westhoek versterken. De cultuurhistorische waarden, de open ruimte, de aantrekkelijke landschappen, de mogelijkheden voor recreatie en toerisme, de ruimte die hier nog is voor een leefbare landbouw en de rustige en groene dorpen zijn mede dankzij deze inspanningen echte streektroeven geworden. Vele andere regio’s kunnen daar enkel maar van dromen.

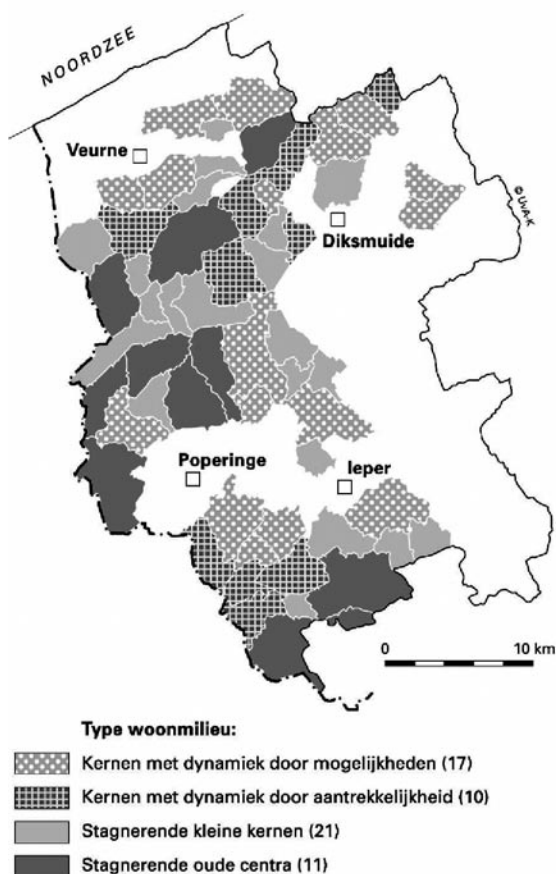
In de streekontwikkeling is ook al een hele tijd duidelijk hoe belangrijk het is om het publiek domein van onze dorpen goed te verzorgen en waar nodig als overheid inspanningen te leveren om de aantrekkelijkheid ervan te versterken. Onder meer Lampernisse en Stuivekenskerke zijn schoolvoorbeelden van hoe dit kan aangepakt worden.

Ik ben zwaar voorstander voor het verder versterken van de streekeigenheid: als we de Westhoek-troeven en dus zeker ook de typische Westhoek-dorpen willen blijven versterken dan zijn projecten als de dorpskernvernieuwingen in onder meer Reninge en Stavele levensnoodzakelijk. Als we de dorpen, en het platteland weer voldoende zuurstof willen geven, dan mogen dergelijke projecten niet op de lange baan geschoven worden. De streek en de bewoners van de kleine dorpen hebben daar recht op. De wieg voor het Vlaams plattelandsbeleid en de gebiedsgerichte werking stond in de Westhoek. Ik hoop dat de Vlaamse overheid dit blijft erkennen en de versterking van onze Westhoekdorpen en van natuur, landschap en recreatie verder zet”.

Johan Vande Lanotte, voorzitter SP.a, voormalig vice-premier van de Federale regering.

» Leefbaarheidsaanpak in de Westhoek

In 1997 werd met provinciale middelen en middelen uit het Europese 5b-programma een algemeen onderzoek naar de leefbaarheid in de Westhoek opgezet. Dit kwam niet uit de lucht gevallen. De bezorgdheid over leeglopende dorpen, de verloedering van woningen, het verdunnen van allerlei voorzieningen, de ouder wordende bevolking in grotere isolatie noopten de lokale actoren tot doordachte actie. Het onderzoek liep onder coördinatie van Niek De Roo, nu expert bij de wvi, en prof. Frans Thissen, universiteit van Amsterdam, en concentreerde zich op de 59 meest landelijke kernen in de streek.

Het was naast een wetenschappelijke cijferanalyse ook de bedoeling dat de bewoners zelf knelpunten én oplossingen aanbrachten. Drie vragen waren van belang:

- hoe dachten de bewoners over hun dorp en hun streek,
- hoe was het met de voorzieningen gesteld, en
- in welke mate fungeerde het dorp nog als 'lokale gemeenschap'.

Wat de onderzoekers alvast leerden, was dat oude concepten over het klassieke dorp de realiteit niet meer konden vatten. Het 'autonome' dorp waarbij bewoners voor werk, woning, zorg en andere voorzieningen op het dorp waren aangewezen, bestond niet echt meer. Het aantal mensen dat nog in hetzelfde dorp woont als waar ze geboren zijn, neemt zienderogen af. De toegenomen mobiliteit heeft de dorpen aanzienlijk veranderd. In de plaats kwam het 'woondorp'. De nieuwe bewoners kozen hier bewust voor een bepaalde regio met veel aandacht voor de kwaliteit van de woonfunctie.

De veronderstelde typologie van plattelandskernen in de 59 plattelandskernen van de Westhoek [Bron: De Roo & Thissen, 1997, figuur 18]

Frans Thissen stelde een typologie op van rurale woonmilieus. Een deel van de dorpen bezat nog steeds een (potentiële) **dynamiek**, hetzij door 'mogelijkheden' zoals voor woonuitbreiding of de ligging t.a.v. werkgelegenheidscentra (vb. Steenkerke), hetzij door 'aantrekkelijkheid' (vb. Beauvoorde).

Een ander deel van de dorpen **stagneerde**. Zij lagen te afgelegen voor een zinvolle woonfunctie of gingen gebukt onder verkeerlast, zoals een aantal kleine plattelandskernen (vb. Hoogstade). Enkele oude centra hadden eerder te maken met de afbouw van voorzieningen en werkgelegenheid, of gemeenschapsruimtes zoals het marktplein of gemeentehuis raakten in verval (vb. Roesbrugge).

Dorpskernvernieuwing en gemeenschapsinitiatieven

Een eerste aanzet voor een offensieve aanpak rond 'leefbaarheid platteland' in de Westhoek werd gegeven met het PLUSPLAN. Eerste versies van dit plan werden nog tijdens het onderzoek opgemaakt, in een poging om snel te kunnen inspelen op opportuniteiten die zich in de streek voordeden. Het plan koppelde vernieuwende inzichten op het vlak van plattelandsontwikkeling (voornamelijk uit Nederland geplukt) met stevige terreinkennis en innovatieve projecten vanuit de Westhoekkernen. Het PLUSPLAN koos ook duidelijk voor een verbreding van de functies van de plattelandsgebieden.

Dorpskernvernieuwing en herwaardering van de publieke ruimtes waren twee hefbomen als antwoord op de vernieuwde aandacht voor woonkwaliteit. Het creëren van materiële voorwaarden voor gemeenschapsinitiatieven was eveneens een belangrijk aspect van de probleemdefinitie op het niveau van de woonkern, en werd dus als uitgangspunt genomen voor het dorpenbeleid.

Sofie Vandelanoot, communicatie-adviseur bij CIBE, werkte toen voor de provincie samen met Niek De Roo aan de uitvoering van de bevindingen uit het onderzoek. "We wilden zowel de aantrekkelijkheid van de dorpen en de woonomgeving verhogen – met instrumenten als dorpskernvernieuwing, premies voor gevelrenovatie, ... - en het sociaal klimaat, het samenleven bevorderen. Een bepaald soort voorzieningen zoals

bakkers en kleine winkeltjes werd tengevolge van schaalvergroting steeds minder beschikbaar, maar de gemeenschapsvoorzieningen zoals lokalen die het actieve verenigingsleven gebruikte, bleven noodzakelijk. Daarom zijn dorpshuizen en andere infrastructuur verder uitgebouwd in samenspraak met de lokale bevolking.”

Voorzieningen

De schaalvergroting en de daarmee gepaard gaande verdunning van voorzieningen creëerde dan weer problemen voor bepaalde doelgroepen. Daarom werden gepaste antwoorden gezocht voor vervoersafhankelijken door de bereikbaarheid van voorzieningen te verhogen, en voor bewoners met een zwakke positie op de huisvestingsmarkt. Ook wou men de burger beter betrekken bij het lokaal woonbeleid.

Het dorpenbeleid onderscheidde twee niveaus, het individuele en het regionale.

“Op het individuele niveau staat het bereikbaarheidsprobleem van ‘vervoersafhankelijke’ bewoners centraal. (...) Op het regionale niveau is de compleetheit van de streek een belangrijke voorwaarde voor ruimtelijke keuzevrijheid van bewoners. Het gaat hierbij om werkgelegenheid en voorzieningen.” (Frans Thissen, 2006)

Voor de vervoersafhankelijken is o.a. de belbus er gekomen en probeerde men de voorzieningen creatief te herschikken, bijvoorbeeld door de werking van de bestaande rusthuizen uit te breiden. **Sofie Vandelannote:** “Vooral dit laatste aspect vroeg een aanpassing van de geesten. We moesten afstappen van het klassieke denkpatroon waar alles altijd vanuit het centrum geregeld wordt. Dit was een omschakeling naar het ‘vraaggestuurd werken’, wat in de praktijk neerkomt op maatwerk en flexibiliteit, en op een nieuwe verhouding tussen centrum en periferie.”

Zo heeft men vanuit de infrastructuur waarover rusthuizen in een landelijk gebied beschikken, een vervoers-, boodschappen- en/of uitleendienst vanuit het rusthuis georganiseerd (in Houthulst bijvoorbeeld). Wat tot gevolg had en heeft dat de levenskwaliteit voor ouderen die thuis blijven, verhoogd is.

Sofie Vandelannote: “De hele verbrede werking rond de rusthuizen is een goed voorbeeld van hoe de provinciale lijndiensten een belangrijke rol hebben in een meer geïntegreerde aanpak. Zij hielpen ons bij deze meer gedecentraliseerde werking, gebruik makend van de dienstverlening die ter plekke bestaat. Dit was echt geënt op de lokale realiteit en is daarom niet altijd kopieerbaar naar andere streken.”

Niet alleen lijndiensten waren partner in dit verhaal, ook vrijwilligers worden ingezet. Zo is er de dorpsdienst Nestor, wat staat voor NEtwerk voor STEun aan Ouderen in Rurale gebieden, voor Poperinge en omstreken. Dit is een netwerk van vrijwilligers dat – ondersteund door een halftijds tewerkgestelde

coördinator – diverse soorten dienstverlening aanbiedt in dorpen en het omliggende buitengebied, zoals in Poperinge, Alveringem, Vleteren en Lo-Reninge.

Een andere doelgroep naast de 'vervoersafhankelijken' zijn de mensen die moeite hebben om een betaalbare woning te vinden. Om de kansen voor elke bewonersgroep te vrijwaren, is een regionaal netwerk van sociale verhuurkantoren in het leven geroepen. Die hebben momenteel meer dan 150 woningen in huur.

Doordachte strategie

Na de inlooperperiode vanuit het Europese 5b-programma is de uitvoering vrij methodisch verlopen. De provinciale medewerkers hielpen de gemeentes bij het opmaken van een projectdefinitie, betrok de bewoners bij de uitwerking van plannen (door het opbouwwerk in een convenant met de provincie uitgevoerd), en stelde kwalitatieve eisen via de Kwaliteitskamer. Deze drie elementen vormden samen de randvoorwaarden van het provinciale beleid.

De Kwaliteitskamer

De Kwaliteitskamer was in 2001 in het leven geroepen om te waken over de kwaliteitscontrole in de vormgeving. Dit was een gezamenlijk initiatief van de West-Vlaamse Intercommunale (wvi) en de provincie. De Kwaliteitskamer moest projectprocessen begeleiden en deskundigen en lokale besturen samenbrengen om te streven naar kwaliteitsvolle ingrepen. Hiervoor werd samenwerking gezocht met de Vlaamse Bouwmeester. Het initiatief van de Kwaliteitskamer is sinds 2005 in de provincie verankerd. Het is nu een instrument om de kwaliteit van investeringen in het publieke domein op het platteland te stimuleren en de lokale besturen daarin te begeleiden. Vooral projecten die een grote impact hebben op het uitzicht van dorpen en landschappen komen in beeld.

Ondertussen is er ook een advies van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg om in iedere provincie een Kwaliteitskamer op te richten.

De provincie wenste ook na het Europese 5b Phasing Out-programma het dorpenbeleid verder te zetten. Daarom liet zij een evaluatie van dit beleid uitvoeren. Daaruit blijkt dat de Westhoek zich sinds 1997 heeft herpakt, onder meer door deze doordachte leefbaarheidsstrategie. De positie van de plattelandskernen is verbeterd en er is een grotere belangstelling van buiten de streek. Die evolutie is deels ook toe te schrijven aan andere factoren, zoals

de 'trek naar het platteland'. De streek werd – net op tijd? – 'herontdekt' en de betrokken actoren zagen in dat de troeven van de streek moesten uitgespeeld worden: een 'open ruimte'-gebied met aantrekkelijke landschappen en ecologische kwaliteiten, een verscheiden aanbod, pittoreske dorpen, kortom een streek waar het aangenaam wonen, werken en toeven is.

Een versterking van de identiteit en vaak gedurfde, maar kwaliteitsvolle ingrepen, het is een rode draad doorheen deze leefbaarheidsaanpak. Hoe kijken de onderzoekers en gebiedswerkers terug op het geleverde werk? **Sofie Vandelannoote**: "In de voorbije tien jaar hebben we wel degelijk een impact gehad. De resultaten zijn meetbaar en de provincie kreeg een gezicht in de streek. Het is onze verdienste dat we verschillende partners hebben samengebracht die anders niet rond de tafel zouden gezeten hebben. En zeker als je van de streek zelf bent, is de betrokkenheid op de regio erg groot. Je start immers met een goede kennis van de bestaande netwerken."

Er blijven nog genoeg uitdagingen over: creatie van arbeidsplaatsen, van commerciële en andere voorzieningen... Blijvende aandacht voor deze regionale thema's is nodig. **Sofie Vandelannoote**: "De provincie zou op termijn meer middelen moeten vrijmaken die de uitdovende Europese fondsen kunnen vervangen. En de provincie moet nog beter de interne werking van de lijndiensten afstemmen. Al is op dit punt al veel ten goede veranderd."

» Het Interfluvium: tussen Leie en Schelde

In de dorpen tussen Leie en Schelde gaan landbouw, natuur, recreatie, aangenaam wonen, welzijn en zorg samen. Een gemeentegrensoverschrijdende aanpak draagt bij tot de profilering van de hele Interfluviumruimte als een aantrekkelijk landelijk gebied waar het aangenaam vertoeven en leven is.

Bovenstaande woorden zijn niet geplukt uit een folder gericht naar potentiële bewoners die zich in het Interfluvium willen vestigen, maar het had gekund. De zinnen komen uit de missie van het geïntegreerd gebiedsgericht programma, begin 2005 goedgekeurd door de Bestendige Deputatie.

Dit programma werd het jaar ervoor op de sporen gezet, met als actiegebied de 23 dorpen die betrokken waren bij het in 2001 gevoerde leefbaarheidsonderzoek. Een van de conclusies van het onderzoek – waaraan ongeveer 700 inwoners tussen 18 en 35 jaar hebben meegewerkt – was dat de streek door haar inwoners redelijk positief werd beoordeeld qua leefbaarheid. Maar toch sprongen drie aandachtspunten eruit: de verkeersleefbaarheid, de soms oncomfortabele woonsituatie en de kwaliteit van de open ruimte, meteen ook de drie sporen voor het gebiedsgerichte programma.

Werken aan een gemeenschappelijke visie was één van de drijfveren voor de uitbouw van dit programma. **Tim Denutte**, gebiedswerker leefbaarheid Zuid en Midden-West-Vlaanderen: “Zo is het binnen het spoor ‘kwalitatieve open ruimte’ van bij het begin de bedoeling om via het opstarten van kleinschalige concrete projecten te evolueren naar een structurele samenwerking rond natuur- en landschapszorg. Dat de provincie deze ambitie heeft, was hier geen evidentie. De intercommunale Leiedal heeft als regionale organisatie immers een zeer lange en stevige traditie. Maar we zijn schuchter gestart, hebben samenwerking gezocht met zowel de gemeenten, de intercommunale, als belangenverenigingen. En langzaamaan is ieders rol duidelijk geworden.”

Het programma dat de provincie hier nastreeft is dat van diverse initiatieven met een “maximale kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren, een maximale samenwerking van belanghebbenden én bundeling van beschikbare middelen” (uit het programma gelicht). In deze visie vervagen allerlei grenzen: de gemeentegrenzen, ook de provinciegrens, want een duurzame streekontwikkeling laat zich niet makkelijk aflijnen. **Tim Denutte**: “Het voordeel

is dat ieder vanuit eigen sterktes aan deze streekontwikkeling werkt. Zo zijn zowel RESOC als Leiedal sterk in het werken vanuit een economische invalshoek, met aandachtspunten zoals ICT, bedrijventerreinen, stedenbouwkundige ontwerpen en projecten, enz. Wij willen ons vanuit de provinciale werking profileren rond het werken aan een kwalitatieve leefomgeving door in te zetten op thema's als leefbaarheid, welzijn, milieu, natuur en landschap.”

Niveau 3-projecten

De samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar een duurzame ontwikkeling' 2005-2007 is een vrijwillige overeenkomst die een gemeente of provincie afsluit met de Vlaamse overheid op vlak van milieu. In ruil voor het uitvoeren van een aantal taken krijgt ze financiële en inhoudelijke ondersteuning van de Vlaamse overheid. De provincie heeft de samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Niveau 3 is daarbij het hoogste niveau. Dit vereist een optimale integratie tussen diverse beleidsdomeinen en de clusters van de overeenkomst en een breed maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. Elk jaar kan in het provinciale milieujaarprogramma één niveau 3-projectvoorstel worden ingeschoven. In West-Vlaanderen zijn met De Oudlandpolder, het Interfluvium en de Leievallei drie provinciale Niveau 3-projecten goedgekeurd.

Zo gaat de provincie in juli 2006 van start met een geïntegreerd gebiedsgericht Niveau 3-project. Dit project is toegevoegd aan het provinciaal milieujaarprogramma 2006. In de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest zijn acties opgenomen die inspelen op de drie sporen, hoewel de nadruk vooral ligt op thema's binnen het spoor 'open ruimte'.

De acties focussen vooral op natuur- en landschapszorg in een viertal kerngebieden (het 'Land van Mortagne', het 'Land van Streuvels', de Waterpoort en de Gaverpoort). Samen met de landbouwers wil de provincie zoveel mogelijk bestaande instrumenten inzetten in functie van gebiedsgerichte maatregelen, zoals erosie en natuurverbinding via akkerranden, en soortengerichte maatregelen, zoals het beschermen van akkervogels, amfibieën en de eikelmuis.

Een andere actie is het pilootproject inzake trage wegen. Doorheen het Interfluvium kan een denkbeeldige lijn van natuurlijke stapstenen worden getrokken. Deze lijn verbindt de nog resterende bosjes in de Scheldevallei en op de getuigenheuvels. Het is de bedoeling om met deze denkbeeldige lijn als ruggengraat een recreatief wandelgebied in te richten, waarbij het tracé zoveel mogelijk de trage wegen volgt. Langsheen het traject werkt de provincie aan de natuurverbinding door ecologisch bermbeheer en aanplanting van lijnvormige kleine landschapselementen.

» De Leievallei

Ook de West-Vlaamse gemeenten gelegen langs de Leie hebben werk gemaakt van een gemeenschappelijke aanpak die in 2003 gekristalliseerd werd in een "Geïntegreerde gebiedsvisie Leievallei" (intercommunale Leiedal en provincie). Dit proces was in 1998 begonnen met de opmaak van een landschapsstudie voor de Leievallei op het grondgebied van de gemeente Wevelgem. Dit was voor de provinciale gebiedsgerichte werking de aanleiding om met Wevelgem en drie andere gemeenten, Wervik, Kortrijk en Menen, te bekijken wat mogelijk was inzake landschapsopbouw en natuurontwikkeling. De plan- en sturgroep rond dit initiatief oordeelden dat acties inzake natuurontwikkeling het best pasten in een globale visie op het gebied. En dus werden andere sectoren zoals landbouw, economie, toerisme en recreatie erbij betrokken. Het resultaat is een lijvig document dat in het najaar van 2005 verscheen. Aan deze intensieve denkoefening hebben lokale, provinciale, gewestelijke ambtenaren en beleidsmakers deelgenomen.

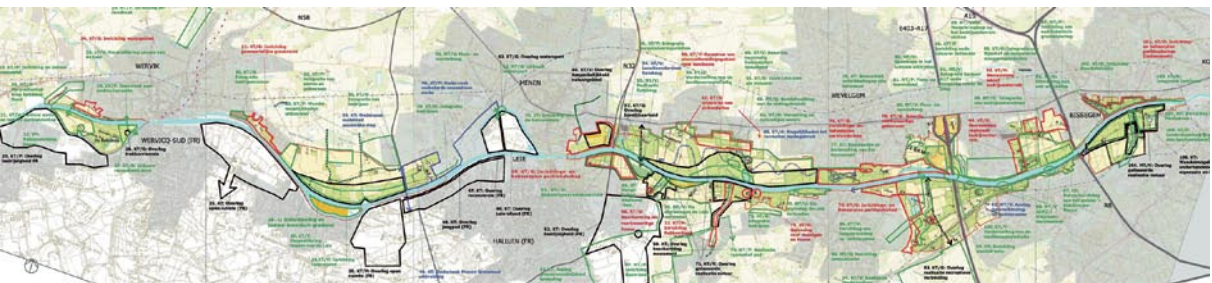
Jan Durnez, gedeputeerde voor Gebiedsgerichte werking en Milieu, en **Marleen Titeca-Decraene**, gedeputeerde voor Economie en Streekontwikkeling, schreven in het voorwoord: "De visie vormt de gemeenschappelijke onderlegger voor verder maatschappelijk en bestuurlijk debat met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied. (...) Het heeft geen dwingend karakter, maar is dus bestuurlijk gedragen."

De ontwikkeling van deze visietekst was geen makkelijk proces, gezien de verschillende 'soorten' partners met elk hun inbreng en ambities. **Tim Denutte**: "We hebben veel gepraat over begripsbepaling en definities, zodat de neuzen in dezelfde richting stonden. Dat is een lang maar noodzakelijk proces geweest. Nu is er een visietekst, gekoppeld aan een plan met 107 acties op heel verschillende domeinen. De gemeenten hebben dit werk erg op prijs gesteld. Er was door dat proces iets tot stand gekomen waar de Vlaamse overheid niet meer naast kon kijken."

Tegelijk was ook de Vlaamse administratie Waterwegen en Zeekanal (WenZ) bezig een visie te ontwikkelen op de Vlaamse Leie, vanuit een dubbele insteek: de Leie als verbindingselement op de 'transportas Seine-Schelde' en het herstel van het rivierkarakter van de Leie. Beide visieoefeningen kruisten elkaar en het samenleggen bleek vruchtbaar.

De ambitie van de visietekst ligt hoog: het document wil een 'streefbeeld' geven van hoe de Leievallei er binnen 15 jaar zou kunnen uitzien.

Eén van de hoofddoelstellingen uit de visie is dat de Leievallei fungeert als en het uitzicht krijgt van een groene oase binnen de verstedelijkte

omgeving. Een oase met een sterke verweving van natuurlijke elementen, landbouwactiviteiten en recreatieve ontsluiting. De acties zijn ook gericht naar een gevarieerd publiek zoals landbouwers, particulieren, natuurverenigingen, beleidsverantwoordelijken, ambtenaren, ontwerpers en gezinnen.

De opmaak van deze gebiedsvisie op de Leievallei was een uitstekende basis voor een tweede Niveau 3-project milieu in Zuid-West-Vlaanderen. Het project gaat eveneens in juli 2006 van start.

Het gaat in de praktijk om een gevarieerd pakket aan maatregelen: beheersovereenkomsten met landbouwers als overgang naar agrarisch natuurbeheer, zones waar een landschapspark kan worden ontwikkeld, een leefomgevingsonderzoek naar potentieel hindergevoelige zones, een inrichtingsplan rond 'beeldkwaliteit', het uitwerken van educatieve routes, de inrichting van enkele beekvalleien...

Andere acties

Het Interfluvium en de Leievallei zijn twee belangrijke gebiedsprogramma's in de Kortrijkse regio. Tegelijk wil de provincie in deze streek alert blijven voor heel andere vragen en behoeften. Zo wou Avelgem een woonzorgproject opzetten, en Spiere-Helkijn heeft een stukje oude spoorwegbedding en wil daar 'iets' mee doen... Ook hierin ziet de provincie een taak weggelegd, hetzij als trekker, hetzij als partner. Kleinere gemeentelijke initiatieven kunnen een aanzet zijn voor een breder debat. **Tim Denutte**: "Dit zien we dan als een opportuniteit. We spelen graag in op iets wat organisch groeit van onderen uit. Onze visietekst biedt ook een uitstekend referentiekader voor dit soort vragen. Als de provincie die rol in de Leievallei niet had gespeeld, zou niet gebeurd zijn wat nu gebeurt, toch niet op deze verbonden manier. Het zouden meer losstaande initiatieven geweest zijn. Nu stappen én de gemeenten én de provincie samen naar het Vlaams Gewest met een gecoördineerd advies, en dat is een sterke uitgangspositie."

» Canal Link, een streven naar ruimtelijke kwaliteit

Het kanaal Roeselare-Ooigem is bijna 140 jaar oud. Het heeft lange tijd symbool gestaan voor de industrialisatie van het gebied. Na meer dan een eeuw bedrijvigheid rond en op het kanaal stellen zich nieuwe vragen: hoe kan hier gestreefd worden naar meer ruimtelijke kwaliteit? Hoe kan de leefbaarheid van de gemeenten en de nood aan groen en ontspanning in de resterende open ruimte een plaats krijgen?

Vanuit het toenmalige Streekplatform bestond al langer de vraag om rond het kanaal een visie te ontwikkelen in functie van een betere landschapsintegratie van bedrijfsgebouwen en -terreinen. De provincie heeft op dit hefboomproject geanticipeerd en er Europese middelen voor aangetrokken via het Interreg IIIB-project Canal Link. Naast de provincie en het streekplatform was er ook het engagement van de Vlaamse Administratie Water- en Zeewezen (WenZ), en de West-Vlaamse Intercommunale (wvi).

Doelstelling van dit project is met de verschillende partners en de betrokken gemeenten (Roeselare, Izegem, Ingelmunster, Oostrozebeke en Wielsbeke) te zoeken om op een duurzame en geïntegreerde wijze tot een **hogere kwaliteit van het landschap** in en rond het kanaal Roeselare-Ooigem te komen. Dit zou de kanaalzone een eigen, kwalitatieve identiteit moeten geven.

Zoeken naar samenhang

De invulling van het Interreg-project bestond uit twee pijlers. Eén ervan was de renovatie van de historische drietrapsluis in Ooigem, om voor de pleziervaart een vlottere doorgang van en naar de Leie te garanderen. De tweede pijler was de opmaak van een gebiedsstudie voor de kanaalomgeving. Deze studie werd uitgevoerd door de West-Vlaamse Intercommunale (wvi) en de KULeuven (Onderzoeksbureau Stedenbouw en Architectuur, dept. ASRO).

De studieopdracht was niet evident. Het gebied vertoont immers weinig samenhang. Daardoor was het ontwikkelen van een gebiedsvisie een moeilijke oefening.

“De vijf gemeenten gaan in deze gebiedsstudie een strategische alliantie aan zonder echter op een lange traditie te kunnen terugvallen wanneer het over streekontwikkeling gaat. Dit is zowel een uitdaging als een kans en laat toe via de Canal Link-studie thema’s in beeld te brengen die doorgaans tussen twee stoelen vallen, de stoel van de ene gemeente of de andere, maar ook de spreekwoordelijke stoelen van de verschillende

beleidssectoren. (...) Deze gebiedsstudie dient te worden opgevat als een eerste stap in een proces. Wij hopen dat het de basis kan leggen voor een projectgerichte / gebiedsgerichte aanpak voor de streek.” (voorwoord, wvi, OSA/ASRO/KULeuven, 2005)

Eenduidige structuren waaraan de hele studie kon worden opgehangen, bestonden dus niet. De kanaalzone kent een geleidelijk gegroeid en sterk gefragmenteerd weefsel.

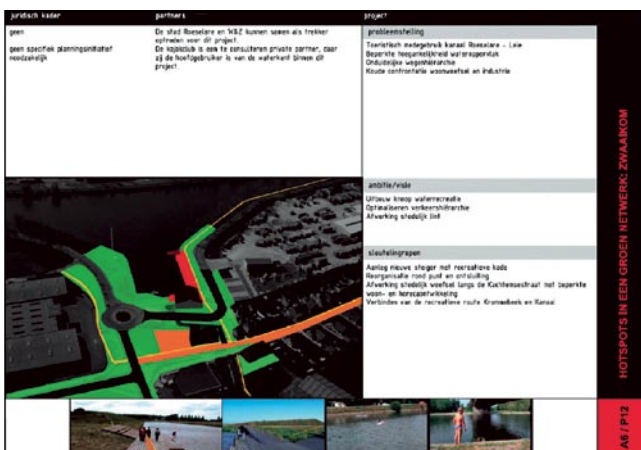
“Verschillende ruimteclaims, verschillende processen van stedelijke (re)productie, elk met hun eigen expressie, strijden om aandacht binnen dezelfde landschappelijke ruimte. (...) De sleutel tot de zorg voor het landschap ligt niet bij één sector. (...) Werken aan landschappelijke kwaliteit vraagt om afstemming / bemiddeling tussen verschillende visies op landschap.”

Daarom stelden de onderzoekers voor om te werken met een samenspel van diverse elementen, van structurele ambities (acties) en concrete projecten, “maar wel binnen één omvattende, gebiedsgerichte strategie”.

Ruimtelijke kwaliteit creëren

Uiteindelijk kwam de studie tot zeven acties, samen zeventien projectvoorstellen. De inbreng van de provincie is er steeds op gericht om elk afzonderlijk deel geïntegreerd aan te pakken. Elk project zou deze benadering moeten uitstralen. We geven hier twee voorbeelden:

Zwaaikom Roeselare

In de recreatieve studie wordt onderzocht op welke manier de zwaaikom toegankelijker kan worden voor de Kajakclub en welke andere functies de Zwaaikom nog kan krijgen. Een paaiplaats voor vissen, het maken van een aanlegsteiger voor de pleziervaart... behoren tot de mogelijkheid. Uiteraard moet de Zwaaikom ook nog dienst doen als keerpunt voor de beroepsvaart.

Ontwikkeling van industriezones

In de gebiedsvisie is een voorbeeld gegeven hoe de ontwikkeling van een industrieterrein in Oostrozebeke op een kwalitatieve manier kan gebeuren. Zo wordt nagedacht om de verkeersontwikkeling te onttrekken van het woonweefsel, het openbaar domein multifunctioneel in te zetten, via het inbrengen van landschappelijke structurerende elementen een herkenbaar gebied te creëren en een veilige fietsverbinding te maken.

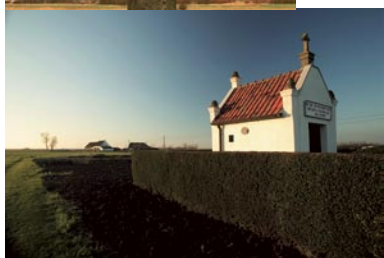
De provincie heeft nu een formele overeenkomst met de betrokken partners om aan de uitvoering te beginnen. **Koen Vanneste**, provinciaal projectleider: “De gemeenten hebben elkaar lange tijd als potentiële concurrenten beschouwd, bijvoorbeeld wanneer het ging om industrieterreinen. Maar nu raakt het project ingebed in de lokale structuren. De Canal Link-partners komen ook zelf met voorstellen die in het gehele kader passen. Zo legt de wvi bij de ontwikkeling van industrieterreinen voorwaarden op inzake groen en beeldkwaliteit die stroken met de gebiedsvisie van Canal Link.”

Belangrijk is ook dat de provincie in deze nieuwe samenwerkingsverbanden, nu er een beginnende structuur aanwezig is, alert blijft voor nieuwe kansen en uitdagingen die in het Canal Link-kader kunnen passen. Dat inspelen op de lokale dynamiek is de meerwaarde die de provinciale gebiedsgerichte werking hier kan realiseren. **Koen Vanneste**: “We moeten blijven openstaan voor nieuwe acties, werken aan draagvlakverbreding. Tegelijk mogen we het brede kader en de globale visie niet uit het oog verliezen, en ervoor zorgen dat onze taak niet afglijdt naar pure uitvoering. De Europese middelen drogen ook stilaan op, dus moeten we bekijken hoe we eigen middelen gaan inzetten.”

“De stuurgroep is onder mijn voorzitterschap een drietal keer bijeengekomen om de voortgang van de studie te bespreken. Het waren drie boeiende vergaderingen waarin een duidelijke positieve evolutie vast te stellen was. Voor de meeste stuurgroepleden was het een nieuwe benadering van een visie op een gebied. Een benadering die vrijer is dan de wettelijk voorgeschreven planprocessen en ook wel creatiever. Een benadering die zeker zijn belang zal hebben bij toekomstige planprocessen. Voor de streek betekent deze gebiedsvisie een enorme **meerwaarde** om te bouwen aan een **kwalitatief ruimtelijk beleid**. Een visie waar we met de hele streek moeten voor gaan en waar we de komende jaren de vruchten van moeten plukken.”

(Gedeputeerde **Patrick Van Gheluwe**, voorzitter van de stuurgroep Canal Link, toespraak te Oostrozebeke, 27 april 2005)

» De Oudlandpolder

De open ruimte tussen Blankenberge, Brugge en Oostende staat onder druk. Er is de nabijheid van de verstedelijkte kustzone en de stad Brugge, de uitdeinende bedrijvigheid in de haven van Zeebrugge, de gangbare landbouwproductie en verspreide bebouwing, het toenemende belang van toerisme en recreatie en de belevingswaarde van het gebied...

Vanuit deze vaststelling startte de provincie samen met de gemeenten Blankenberge, De Haan en Zuienkerke eind 2002 een gebiedsgericht project op, onder de naam Oudlandpolder. De kwaliteit van het landschap en het streekeigen karakter van het poldergebied vraagt immers om een doorgedreven aandacht op vlak van landschapszorg - met inbegrip van behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en cultuur-historische elementen -, educatie en recreatief medegebruik.

De ambitie was en is om de kwaliteit van het landschap te verbeteren en de aanwezige natuurwaarden optimaal te ontwikkelen. Een geïntegreerde benadering biedt op langere termijn perspectieven voor een duurzame instandhouding van dit poldergebied.

Concrete acties zijn onder meer de uitvoering van landschapsbedrijfsplannen, de (her-)aanleg van poelen, de inschakeling van sociale werkplaatsen in het kader van natuur- en landschapsbeheer, natuurinrichtingsprojecten in de Meetkerkse Moeren en de Uitkerkse Polders en de uitbouw van een fietsnetwerk.

De provincie heeft de Oudlandpolder als Niveau 3-project ingediend bij het Vlaams Gewest. Daartoe worden diverse andere clusters uit het milieubeleidsplan in het programma geïntegreerd, zoals afval, water, hinder, mobiliteit en energie. Ook zijn andere voorstellen erin opgenomen zoals het uitwerken van een landschappelijk streefbeeld met actieplan voor Blankenberge Oost en het Westelijk havengebied, de (her)inrichting van de Blankenbergse Dijk. Uiteindelijk werd dit project door de Vlaamse overheid als eerste Niveau 3-project in Vlaanderen goedgekeurd.

Ambitieniveau verhogen

De Oudlandpolder, de Zwinstreek en het Houtland, elk vraagt een verschillende inbreng vanuit de gebiedsgerichte werking. **Tom Vermeersch**, gebiedswerker milieu, natuur en landschap: "In de Oudlandpolder hebben we een coördinerende rol: waarnemen van het secretariaat, de stuur-, plan- en begeleidingsgroep organiseren, het programma samenstellen, gemeenschappelijke acties

opzeten, middelen zoeken. Deze rol is geformaliseerd in een goedgekeurde afsprakennota. In de Zwinstreek gaat het meer om bilaterale contacten met de gemeenten, maatwerk waarbij we impulsen geven voor concrete acties. De inzet van provinciale medewerkers in het Regionaal Landschap Houtland is na de opstartfase nu beperkter, aangezien dit nu een door de Vlaamse overheid erkende vzw is.”

Daarnaast investeert de provincie in initiatieven zoals het bezoekerscentrum in Bulskampveld, het dijkenplan in de Zwinstreek, het project rond de forten en de verdedigingswerken uit de 80-jarige oorlog.

De prikkel die de provinciale werking wil geven, situeert zich net op dit punt: het ambitieniveau van die verschillende samenwerkingsverbanden en structuren verhogen. En faciliteren dat de provinciale en Vlaamse diensten ook van deze verbanden gebruik zouden maken voor hun acties en programma's. **Tom Vermeersch**: “Dat geldt ook voor sommige aspecten van landbouwverbreding in het Brugse Ommeland. Proefprojecten zouden een plaats moeten zien te vinden in een ruimer basisaanbod voor een hele streek.”

De provincie kan op deze manier een unieke rol spelen in het ontwikkelen van visies die het lokale of sectorale karakter overstijgen.

de ene streek is de andere niet...

deel 3 Streekwerking

Na de evaluatie van de gebiedsgerichte werking in 2000, profileerde het provinciebestuur zich in haar nieuwe beleidsprogramma (2001-2006) volop als streekbestuur. De ambities zijn helder: behartiging van streekgebonden materies, een actieve rol in de bovenlokale strategische planning voor de gebieden, het publieke debat aangaan over gebiedsgerichte prioriteiten. De ervaringen met de bundeling van private en overheidskrachten in onder meer het Esenkasteel, doet de provincie besluiten haar streekhuis-concept uit te bouwen. Dit deel gaat dieper in op deze ontwikkeling.

» Streekhuizen

Een aantal ontwikkelingen speelde zich tegelijk af en beïnvloedden elkaar. Er was de algemeen erkende behoefte aan meer onderlinge afstemming en coördinatie tussen verschillende streekactoren en -initiatieven, onder meer op het sociaal-economische veld. In de ontwerpnota 'STreekEigen Management' (2000) van toenmalig minister van Economie Van Mechelen werd gepleit voor een hervorming van het sociaal-economisch streekbeleid en werd het concept van het streekhuis geponeerd, geïnspireerd op de ervaringen in

het Esenkasteel, waar verschillende actoren en samenwerkingsverbanden op één plek gehuisvest waren.

Het 'streekhuis' was dan ook het ideale instrument voor de provincie om het **geïntegreerde gebiedsdenken** 'fysisch' gestalte te geven, te verankeren. Sinds 2001 is een provinciale strategie opgezet waarbij dit streekhuis-concept als vormgeving van een streekbeleid naar voren werd geschoven. Dit gaat van het structureren van het overleg, over het samen huisvesten van diverse subregionale initiatieven, tot het uitwerken van visie en strategie op streekniveau

en tussen verschillende streken. De uitbouw van dit concept was dus een grondige bijsturing in termen van overleg-, visie- en strategieontwikkeling op streekniveau.

Met een aantal preferentiële partners (gemeenten, intercommunales, streekplatformen...) werden in verschillende streken protocolovereenkomsten afgesloten om een structurele samenwerking op streekniveau te bekrachtigen.

» Samen werken

Het concept “streekhuis” heeft een dubbele betekenis.

Uiteraard gaat het om een fysieke locatie waar verschillende streekgebonden actoren en de gebiedsgerichte werking van de provincie een onderdak vinden. Achtereenvolgens werd door de provincie het Esenkasteel te Diksmuide aangekocht, werd de Orangerie de Broel in Kortrijk gehuurd, en werden het Provinciaal Educatief Centrum (PEC) in Roeselare en het Kasteel Tillegem in Brugge ter beschikking gesteld. Het sluitstuk was de renovatie van drie pakhuizen in de vroegere vismijn in Oostende waar het Provinciaal Ankerpunt Kust (PAK) wordt uitgebouwd.

Maar er is meer! Waar mensen en instanties samen zitten ontstaat samenspraak en interactie, eerst schoorvoetend en projectmatig, vervolgens meer structureel. Er wordt samen nagedacht over ontwikkelingen en prioriteiten in de streek, over visie en strategie t.a.v. problemen en kansen die zich aandienen, over respectievelijke rollen en verantwoordelijkheden in bepaalde dossiers, over de gemeenschappelijke aanpak en uitvoering van bepaalde programma’s en projecten... Het “virtuele streekhuis” wordt een knooppunt van denken en doen van actoren die werken aan een streekagenda in een duurzaam ontwikkelingsperspectief. Op bestuurlijk vlak vinden de gemeenten, de provincie en diverse geledingen van het Vlaamse Gewest elkaar om gebiedsgerichte programma’s voor te bereiden en op te volgen. Maar ook de intercommunales, de sociaal-economische actoren, de welzijnsraden... zijn betrokken partij om de streekwerking mee inhoud en vorm te geven. Zij werken samen, om vanuit een streekgericht partnerschap mee beleid voor te bereiden en zich in de uitvoering te engageren op een gelijkwaardige basis. Het streekhuis treedt echter geenszins in de plaats van de verkozen besturen.

» ... in Midden-West-Vlaanderen

Na een overgangperiode in het PEC (nu het Provinciaal Noord-Zuid Centrum) werd de nieuwe locatie in de Peter Benoitlaan te Roeselare ingehuldigd op 27 mei 2004. Dit gebouw werd opgericht in de jaren '30 door Louis Breemeersch. De eerste eigenaar gebruikte het gebouw voor wat hij zelf noemde “een fabriek van metalen ramen en lattenstoors”. Het huidige streekhuis bevindt zich in de oorspronkelijke productiehal en de “smidse”. In het streekhuis hebben de gebiedsgerichte werking van de Provincie en het RESOC/SERR Midden-West-Vlaanderen (het Regionaal Economisch en Sociaal

Overlegcomité en de Sociaal-Economische Raad van de Regio) hun permanente werkplek. De wvi heeft er een projectmedewerker. Er is ook accommodatie voor overleg.

Een ander voorbeeld is het streekkasteel Tillegem. De integratie van Westtoerisme in Westtoer en de daarmee gepaard gaande verhuis naar een nieuwe locatie van het toeristische bedrijf was voor de provincie dé opportuniteit om vanuit het vrijgekomen kasteel de streekwerking verder uit te bouwen.

De eerste stappen waren het opzetten van een regelmatig overleg met de gemeenten. Het Burgemeesteroverleg Regio Brugge heeft na een aarzelend begin een eigen agenda ontwikkeld die tegemoet komt aan een aantal gemeenschappelijke bestuurlijke bekommernissen van de deelnemende gemeenten. Het biedt tegelijk een forum voor gedachtenuitwisseling en positiebepaling omtrent regionale dossiers zoals het strategisch plan voor de haven van Zeebrugge en de afbakening van het regionaal stedelijk gebied Brugge.

Ondertussen is het streekhuis bemand met de volgende streekpartners: het Regionaal Socio-Economisch Overlegcomité (RESOC), de Sociaal Economische Raad van de Regio (SERR), de provinciale gebiedsgerichte werking, de Regionale Welzijnsraad, het Regionaal Landschap Houtland, de Landschapswacht en de Bosgroep.

» Profilering van de streekwerking

De streekwerking is ook steeds meer een vanzelfsprekend referentiekader voor het Vlaams Gewest en voor andere instanties in de gebieden. Agenda's worden uitgewisseld, men gaat in op elkaars initiatieven... **Niek De Roo** heeft vanuit het Esenkasteel die profilering mee opgebouwd. "Verschillende actoren zitten samen, bouwen samen terreinkennis op in een multidisciplinaire setting, met verschillende bestuursniveaus. Als men dan niet in concurrentie met elkaar treedt - Vlaanderen met de provincies of Vlaanderen met de gemeenten - wordt het makkelijker om van het vehikel 'streekwerking' gebruik te maken om ook Vlaamse programma's operationeel tot op het terrein te brengen. Zo gaat de Vlaamse administratie Economie nu vlot in gesprek met de regio's, niet alleen met de RESOC's, maar met de hele regio, met de gemeenten, of met 'de' streekwerking. Je krijgt bijna een relatie dat de administratie Economie niet in de regio kan langskomen zonder een zekere vorm van erkenning voor het Westhoekoverleg, RESOC, enz. Als men iets in het gebied wil implementeren of iets wil weten, weet men wie daar in de streek het terrein overziet."

De meerwaarde die het streekhuisconcept biedt, lijkt simpel: één plus één wordt drie. Maar er is tijd nodig om de verschillende belangen, achtergronden, werkingen, culturen op elkaar af te stemmen én tot gemeenschappelijke acties te komen. Het is zoeken naar een subtiel evenwicht waarbij iedere partner een evenwaardige plaats opneemt of krijgt toebedeeld, zonder van de streekwerking een 'eenheidsworst' te maken. **Chris Verstraete** gelooft in dit werkmodel. "Een streekwerking die op die manier is uitgebouwd, zorgt voor een duidelijk herkenbaar aanspreekpunt. Wat ik tegelijk belangrijk vind, is dat de organisaties die erachter zitten wel moeten erkend worden in hun specialiteit, eigenheid en identiteit, in het profiel dat ze hebben, vanuit de bijdrage die ze kunnen leveren. Zo heeft het opbouwwerk een specifieke opdracht. We zitten heel dicht bij groepen die het moeilijk hebben in de samenleving. We hebben daar een emanciperende functie in, ook een functie om af en toe aan de bel te trekken. Je mag dus van de opbouwwerkers geen gebiedswerkers maken. Het is een blijvend aandachtspunt om, met wederzijds respect en met de inbreng van de specificiteit van de partners, de streekprogramma's tot stand te brengen."

Hieronder gaan we dieper in op twee thematische programma's die sterk gelieerd zijn met de streekwerking: het sociaal-economisch streekbeleid en het gedifferentieerd plattelandsbeleid.

» Sociaal- economisch streekbeleid

Sinds goed een jaar is de fusieoperatie van de STC's en de Streekplatformen in één structuur, RESOC (Regionaal Socio-economisch OverlegComité), afgerond. Daarnaast is er een adviesverlenende instantie inzake werkgelegenheid SERR (Sociaal-economische Raad voor de Regio). Het geheel wordt op provinciale schaal juridisch verankerd in een Erkend Regionaal SamenwerkingsVerband (ERSV).

Parallel met deze hervorming op subregionaal niveau werd de GOM opgesplitst in een Vlaams agentschap (VLAO) dat de eerstelijns dienstverlening verzorgt t.a.v. individuele bedrijven, terwijl de andere taken van de GOM o.m. inzake strategische planning, ruimtelijke economie, collectieve dienstverlening (zoals bedrijvencentra) binnen de provinciale administratie worden opgenomen en/of in een verzelfstandigde Provinciale OntwikkelingsMaatschappij (POM) worden ondergebracht.

De streekhuiswerking die vanuit de provincie de afgelopen jaren werd uitgebouwd heeft in West-Vlaanderen één en ander in een stroomversnelling gebracht. In West-Vlaanderen werden vijf RESOC's en vier SERR's erkend en in de streekhuizen geïntegreerd, terwijl één ERSV als juridische entiteit de financieel-administratieve en logistieke verantwoordelijkheid toebedeeld kreeg ter ondersteuning van de deze subregionale structuren.

Op provinciaal vlak wordt de hervorming verder begeleid en opgevolgd. Ondertussen zijn de verschillende RESOC's druk in de weer met de opmaak van nieuw streekpacten als actualisering van de streekvisies en -strategieën en de identificatie van hefboomprojecten. Het spreekt vanzelf dat de provincie in het kader van de gebiedsgerichte werking hierin zijn diensten aanbiedt en een actieve rol speelt met het oog op een maximale afstemming en integratie van actoren en sectoren op streekniveau.

» Plattelandsbeleid

Plattelandsbeleid is een verbijzondering van het streekbeleid voor het 'buitengebied'. Met de goedkeuring op 25 september 2003 van de eerste plattelandsbeleidsnota en de voorziene actualisatie eind 2006, blijft de provincie een pioniersrol vervullen inzake het ondersteunen en begeleiden van de veranderingen en vernieuwingen die zich afspelen op het West-Vlaamse platteland. De nota is via een reeks debatten met een breed veld van overheids- en middenveldactoren onder de noemer 'Quo Vadis met het West-Vlaamse Platteland?' tot stand gekomen en reikt belangrijke stapstenen aan voor de verdere beleidsontwikkeling ten gunste van een dynamisch en leefbaar platteland. Daarin wordt duidelijk geopteerd voor een G3-beleid (geïntegreerd, gedifferentieerd en gebiedsgericht) dat flankerend wil zijn t.o.v. het stedenbeleid.

Dit vereist bovendien een gezamenlijke inspanning van diverse provinciale diensten om op een meer coherente manier de diverse inspanningen op het platteland op mekaar af te stemmen.

Gezien het overgrote aandeel van het gebiedsgericht beleid en dito activiteiten van de provincie op het buitengebied gericht zijn - zoals trouwens ook weerspiegeld is in de thematische prioriteiten - is het evident dat de plattelandsbeleidsnota meer dan kaderstellend is voor de gebiedsgerichte planning de komende jaren.

Deze beleidsnota en de doorgedreven inzet van de provincies in het kader van het Vlaamse Plattelandsontwikkelingsprogramma zetten het beleidsthema effectief op de agenda. Momenteel is er voor het eerst een Vlaams minister bevoegd voor Plattelandsbeleid, is er sinds een jaar een nieuwe afdeling Platteland binnen de Vlaamse landmaatschappij (VLM) en is het Interbestuurlijk PlattelandsOverleg (IPO) actief. In de uitvoering van de nieuwe plattelandsverordening (2007-2013) krijgen de provincies alvast een grotere bevoegdheid inzake een gedifferentieerd plattelandsbeleid.

In het volgende deel worden de **Kompasnota** in de Westhoek, als resultaat van een gestructureerd overleg, en het **duurzame kustbeheer**, uitgebouwd in het Provinciaal Ankerpunt Kust (PAK) gepresenteerd als resultaat van intense streekwerking.

» Kompas voor de Westhoek

“Duurzame ontwikkeling wordt bereikt als de waarde van drie kapitaalvormen groeien en tegelijkertijd de bestuurlijke kwaliteit toeneemt.”(uit de Kompasnota)

Provinciale documenten hanteren de volgende omschrijving: streekwerking is gericht op het totstandbrengen en versterken van een partnerschap met relevante (streek-)actoren, zowel private partners als andere bestuursniveaus, binnen een herkenbare gebiedsomschrijving in functie van een duurzame ontwikkelingsagenda voor de streek.

In de Westhoek heeft het samenbrengen van partners in het Esenkasteel een pioniersfunctie gehad voor de rest van (West-)Vlaanderen. De vraag naar partnership, meer en betere samenwerking met verschillende partners is elders een trend, hier een verworvenheid.

De streekwerking is in de Westhoek van onderuit gegroeid, vanuit de vroegste initiatieven van het streekopbouwwerk en de sociaal-economische partners. De vestiging van de provinciale gebiedsgerichte werking betekende een verhoogde inzet op belangrijke Westhoekthema's: toerisme en recreatie, milieu, landbouw, leefbaarheid van de dorpen, wonen, welzijn. Informeel groeide de samenwerking, zonder al te zware structuren. De instrumenten waren overleg, communicatie, en samenwerking rond concrete thema's. Het geheel steunde op een intense samenwerking van het Westhoekoverleg, het vroegere streekplatform en de gebiedsgerichte werking van de provincie. Via het Westhoekoverleg werd ook de wvi steeds meer vervlochten in de streekwerking. Het Regionale Landschap West-Vlaamse Heuvels is dan niet in het Esenkasteel gevestigd, maar is belangrijk in het realiseren van concrete projecten. Samenlevingsopbouw plooidde zich terug op zijn welzijnszaken, maar is nog altijd actief in het Streekhuis. De Welzijnsraden waren in het begin aanwezig, maar verdwenen tijdelijk op de achtergrond na een discussie met de provinciale dienst Welzijn over taakafspraken. Intussen is er ook met hen opnieuw een actievere samenwerking

Filip Boury, regiocoördinator Westhoek, weet dat het pioniersstadium voorbij is. “Het streekhuis Esenkasteel heeft een belangrijke rol gespeeld in het bevorderen van bovenlokaal denken en intergemeentelijk handelen. Het wervende van de startperiode is echter achter de rug. Streekactoren en gemeenten nemen een kritischer houding aan. De streeksamenwerking vraagt om meer structuur, meer duidelijkheid over wie wat doet.” In de loop der jaren vervoegden streekactoren het netwerk, onder meer het RESOC en het Regionaal Landschap IJzer en Polder. “Daarom zoeken we samen met de partners naar taakafspraken binnen het netwerk, op basis van ieders kernopdracht.”

De samenwerking met het Vlaams Gewest is sterk afhankelijk van het specifieke domein. Elke dienst heeft een eigen dynamiek. Bovendien is er geen aanspreekpunt voor het geheel van de Vlaamse initiatieven. Met de Vlaamse Landmaatschappij groeien er werkafspraken in verband met bijvoorbeeld het beheer van de door hen aangelegde infrastructuur.

Meerwaarde

De streekwerking heeft op een aantal terreinen wel degelijk gescoord. Er is het grote *leefbaarheidsonderzoek*, gevolgd door een leefbaarheidstrategie. Er is het initiatief van de landbouwverbreding, dat via het Europese Leader-programma zich versneld in de Westhoek ontwikkelde. **Filip Boury**: “In deze manier van werken zit onze ‘core business’. Of omgekeerd: deze vernieuwing zou *niet* gebeurd zijn *zonder* ons netwerk en onze voortdurende vraag om samen rond te tafel te zitten.”

In het opzetten van de *Regionale Landschappen* is de provincie ‘trekker’ geweest, alsook in het toeristisch verhaal door de inbreng van Westtoer. Ook hier heeft netwerking een rol gespeeld in het opstellen van een strategisch plan en het realiseren van een aantal hefboomprojecten zoals het *In Flanders Fields*-museum en het wandelnetwerk. En de gemeenten waren vragende partij opdat de gebiedsgerichte werking ‘iets’ zou doen inzake ‘cultuur’. Daarom is het netwerk Oorlog en Vrede opgericht, er is het Museumnetwerk, er wordt nagedacht over erfgoedkwesties...

Belangrijke hefbomen voor de werking waren de verschillende Europese programma’s (5b en zijn opvolger, Leader...). **Filip Boury**: “Er is geen enkel door de provincie en Europa goedgekeurd toeristisch project dat hier niet over de tafel is gegaan. Onze aanpak bij goedkeuring was telkens: de projecten intersectoraal bespreken, zoeken naar raakvlakken. Belangrijk is ook het betrekken van de privé-sector rond integrale kwaliteitszorg.”

Een stap verder

De tijd werd rijp geacht om de spontaan gegroeide samenwerking tussen deze actoren op een hoger niveau te tillen, bakens voor de toekomst uit te zetten. Een kern van medewerkers heeft de taak op zich genomen om het netwerk en de belangrijkste thema’s in kaart te brengen en te bundelen in de zogenaamde **Kompasnota**. **Filip Boury**: “De nota is eerst intern besproken, daarna met alle schepencolleges, streekpartners en lijndiensten. Uit die oefening hebben we veel geleerd en de punten ter verbetering van de werking aangeduid. Nu kunnen we verder plannen, de aanpak bijsturen... Dit is per definitie een proces dat nooit af is.”

De Kompasnota bevat twee grote luiken: enerzijds de streekwerking als proces en anderzijds een inhoudelijk debat over een streekagenda voor de komende jaren. Dit laatste luik zou op streekniveau richtinggevend moeten zijn, waar een engagement van alle streekpartners uit spreekt, met een driejaarlijkse evaluatie of het spoor nog gevolgd wordt. **Filip Boury**: “Ik gebruik liever de woorden ‘streekagenda’, ‘richtinggevend’, ‘kompas’ dan wel ‘plan’, ‘streekmanagement’... Belangrijk is dat verschillende partners mee de verantwoordelijkheid nemen van de streekwerking, eerder dan dat er bijvoorbeeld vanuit de provincie een streekmanager nodig is. Dat is voor een administratief provinciaal niveau niet altijd makkelijk om mee om te gaan. Die wil liever een duidelijk plan en een duidelijk statuut wie wanneer welke beslissing neemt. Ik zie zo’n streekagenda pas echt formeel wanneer de gemeenten willen meewerken en als de provincie er mee de middelen voor uittrekt.”

Ontwikkeling én kwaliteit zijn de rode draden van de nota. Dorpen en streek hebben een specifiek ontwikkelingspotentieel. **Filip Boury**: “Zo kun je de IJzervallei wel best vrijwaren, maar misschien gaat ‘beschermen’ te ver. Dat is de ontwikkeling een halt toeroepen. Wij proberen dat samenspel van ontwikkeling en kwaliteit in de hand te houden, te laten rijpen in de geesten van de mensen. Ik zie wel dat er moet gebouwd worden, mensen komen hier wonen en werken, dus zijn er bedrijfsterreinen en wegen nodig... Daarom is tegelijk die kwaliteitsbewaking nodig. Er is bij de ‘beschermers’ een grote versnippering op het terrein en er is te weinig een band tussen hen en de ‘ontwikkelaars’. We zien het als onze taak om die twee partijen samen te brengen, om daar toch beweging in te krijgen via concrete realisaties, voorbeeldprojecten. Niet vanzelfsprekend.”

De streekwerking wordt als een netwerk voorgesteld, met verschillende vormen van samenwerking, formeel en informeel. Tijdens de besprekingen naar aanleiding van de Kompasnota kwamen nieuwe vragen naar boven. Het netwerk vraagt nu verder verdieping en discussie op het vlak van aansturing. De uitdaging bestaat erin de rol van deze bestuurlijke partners en hun onderlinge verhoudingen duidelijk te omschrijven, de spelregels voor samenwerking te definiëren, en het kader te duiden van waaruit inhoudelijk wordt samengewerkt. Een andere uitdaging houdt verband met het ‘oplossen’ van de beperkte mogelijkheden bij de kleinere landelijke gemeenten en de kleinstedelijke centra met centrumfuncties. En tegelijk blijft het een voortdurend aandachtspunt om het ontbrekende Vlaamse bestuursniveau beter bij de streekwerking te betrekken.

Het Westhoekoverleg betekent voor mijn gemeente in de eerste plaats een forum waar wij, mandatarissen, collega's kunnen ontmoeten voor een themagebonden en door de coördinatoren goed voorbereide bespreking. Iedereen denkt dan natuurlijk aan de maandelijkse ochtendvergaderingen van de 18 Westhoekburgemeesters. Minder bekend maar zeker even vruchtbaar zijn de ontmoetingsmomenten voor schepenen en ambtenaren leefmilieu, ruimtelijke ordening, openbare werken, cultuur, welzijn, ... Wie er is, maakte er tijd voor vrij in de drukbezette agenda en dit is de beste garantie voor inzet en voor verdere opvolging van zaken. Ik maakte er kosteloos kennis met leerrijke praktijkvoorbeelden uit andere gemeenten, en, wat meer is, mijn collega's vertelden er meestal wel bij, welk leergeld ze betaalden. Via het Westhoekoverleg ging ik deel uitmaken van een netwerk waarin ook ik mijn projecten en ervaringen mocht toelichten en er anderen deelgenoot van maken.

Robert Van Praet, schepen stad Veurne, provincieraadslid (VLD), voorzitter Regionaal Landschap IJzer & Polder.

De burger

Interbestuurlijke samenwerking en netwerkvorming met streekbetrokken beleidspartners is één spoor. Een ander spoor gaat in op signalen vanuit het leefbaarheidsonderzoek. Er is een maatschappelijke trend aan de gang waarbij burgers meer op de voorgrond treden. Bewoners willen woonkwaliteit en willen tegelijk het niveau kennen en zichtbaar weten voor de vragen die ze hebben. De mensen willen betrokken worden bij hun dorp, bij hun onmiddellijke leefomgeving.

Vele vragen van burgers overstijgen de beperkte gemeentegrenzen, moeten op bovengemeentelijke schaal worden aangepakt, vandaar de streekwerking. Tezelfdertijd staan gemeenten soms te veraf voor praktijkgerichte oplossingen die aansluiten bij hun directe leefwereld. Ook hier kan een samenspel tussen provinciale gebiedsgerichte werking, het Westhoekoverleg en Samenlevingsopbouw helpen om de kloof te dichten. Dit heeft tot gevolg dat beleidsvorming niet langer het monopolie van representatieve structuren is. Er is een evolutie naar een open partnerschap van actoren, die mee inhoud en uitvoering geven aan het beoogde project. De actieve participatie van en interactie met burgers en middenveld biedt immers de beste garantie voor een duurzame streekontwikkeling.

Filip Boury: "Hier komt onze samenwerking met het opbouwwerk goed van pas. We willen bewoners bij specifieke projecten betrekken en dit ook als voorwaarde hanteren in projecten. Om projecten goed af te stemmen op de vraag van het lokale verenigingsleven en bewoners wordt aan de gemeenten

gevraagd vanaf het begin in dialoog te gaan. Mensen mogen immers zelf verantwoordelijk gesteld worden voor een aantal zaken. Bewonersdeelname gaat dus verder dan informatie-overdracht. Streekbewoners moeten ook de kans krijgen om nieuwe thema's en problematieken op de agenda te zetten en er moet voortdurend gezocht om hen taken op zich te laten nemen. Boeiend voorbeeld is het dorps huis van Watou of het vrijwilligersnetwerk rond 'buitengewone vogels' dat de zorg van kwetsbare soorten op zich neemt."

Dit is een uitdaging om ideeën als de dorpsraden te herbekijken, om initiatieven te ontplooien. Zo groeide in de gemeente Veurne het concept van bewonersplatforms. Op zich is zo'n Platform niet zo vernieuwend. Wel nieuw is dat er een duidelijk aanspreekpunt in de gemeente is, dat er duidelijke afspraken zijn opdat de betrokken bewoners ernstig genomen worden, en dat de leden voortdurend de terugkoppeling moeten maken naar hun dorp, hun buurt.

Dit zijn mogelijke alternatieven voor de huidige participatieraden, waarvan het overigens geen geheim is dat politici er wat onwennig over zijn. Die raden blijken immers niet altijd zo dynamisch te werken. **Filip Boury**: "Soms dromen we van een dergelijk initiatief op streekniveau, een soort streek-parlement. In het Meetjesland is er voor de opmaak van een streekvisie een toekomstgroep in het leven geroepen. Hebben ook wij geen nood aan een breed samengestelde groep van sleutelfiguren en deskundigen uit de streek om over de Westhoek te debatteren?"

Dit alles veronderstelt een actievere communicatie met de buitenwereld, opdat die beter zou weten waar de streekwerking voor staat, wat de prioriteiten zijn, hoe de planning eruit ziet.

Toekomst

De gebiedsgerichte werking probeert in te spelen op nieuwe signalen. **Filip Boury**: "We hebben een procesmatige manier van werken, wat anders is dan traditionele beleidsstructuren die soms te traag reageren op nieuwe trends. Het samenspel met 'Brugge' is niet altijd vanzelfsprekend, maar het idee groeit dat we elkaar niet moeten bevechten maar elkaar moeten vinden."

Er komen ook nieuwe uitdagingen. Zo is er een verschuiving van het wegwerken van achterstelling naar kwaliteitsbewaking en duurzaamheid. De Westhoek kon ook lang genieten van Europese middelen die vooral gebaseerd was op achterstandssituatie, maar die bewijsbare achterstand verdwijnt. "Bij de bespreking van de Kompasnota was het duidelijk dat een aantal domeinen onvoldoende onderbouwd zijn, onvoldoende resultaten opleveren of nog alles moeten bewijzen. Die moeten we de komende jaren kritisch opvolgen. Het gaat om thema's als economie en tewerkstelling, wonen, mobiliteit en water."

Maar de provincie kan niet op elk nieuw signaal ingaan. Daarom zijn politieke keuzes nodig. **Filip Boury**: "Het is daarom van belang dat de politiek er zich mee moeit, om mee sturing te geven in een prioriteitenplanning, om mee onze

» Duurzaam Kustbeheer

De kust is 'van nature' een zone waar heel diverse soorten menselijke activiteiten en bestuurlijke domeinen samenkomen: visserij, scheepvaart, toerisme en recreatie, seizoensgebonden mobiliteit, de zorg voor ecosystemen van land en zee, de leefbaarheid, wonen... Het vraagt een subtiele evenwichtsoefening om de belangen van de verschillende 'gebruikers' goed op elkaar af te stemmen zonder dat een groep zich benadeeld voelt.

'De kust, kwestie van **evenwicht**' is niet voor niks het logovan het Coördinatiepunt Duurzaam kustbeheer. Duurzaam kustbeheer wil de sociale, ecologische en economische aspecten met elkaar "in evenwicht brengen". Dat kan alleen door nauwe samenwerking en goede afspraken.

In 1998 had het Vlaams gewest met het toenmalige AWZ (nu WenZ) met Europese middelen en met actieve steun van de provincie West-Vlaanderen een project geïntegreerd kustzonebeheer opgezet. Eén van de conclusies na afloop was de noodzaak aan een coördinatiepunt om de verschillende belanghebbende instanties samen te brengen.

Kathy Belpaeme, coördinator: "Er is geen overheidsniveau dat niet bij de kustzone betrokken is, van lokaal, over provinciaal, gewestelijk en federaal tot het Europese niveau. Dit is dan ook een zeer complexe situatie. De provincie fungeert hier als facilitator. Het Coördinatiepunt is dus geen louter provinciaal initiatief. Het Vlaams Gewest en sinds kort ook de federale overheid investeren hierin mee."

Op bestuurlijk en economisch vlak is er geen echte eenheid aan de kust. Zo zijn de westkustgemeenten lid van het Westhoekoverleg en de oostkustgemeenten nemen delen aan het burgemeesteroverleg van de regio Brugge, terwijl de economische ontwikkeling ook eerder op het hinterland gericht is. Inzake samenstelling en werking is het Coördinatiepunt dus anders dan de 'klassieke' streekwerking. Het is een feitelijk samenwerkingsverband waar het overleg met en tussen die verschillende bestuurlijke niveaus plaats vindt, met de provincie als faciliterende instantie. Verschillende overheden geven opdrachten aan het Coördinatiepunt.

Het Coördinatiepunt doet waar het voor staat, met name afstemming van het beleid en de coördinatie van concrete acties en projecten. Dit is op zich al een concretisering van de Europese Aanbeveling inzake duurzaam kustbeheer (2002). Daarin worden de lidstaten gevraagd:

“(…) een strategische aanpak te volgen gebaseerd op een betere coördinatie van de acties die door alle betrokken autoriteiten zowel op zee als op land worden ondernomen bij het beheer van de wisselwerking tussen de zee en het land”.

De rapporten die het Coördinatiepunt hiervoor opstelt, geven de provincie de kans mee de Europese strategie terzake op te volgen en te beïnvloeden.

Duurzaamheidsbarometer

Eén van de doelstellingen is te rapporteren over de evolutie van de Belgische kust in de richting van duurzaamheid. Het Coördinatiepunt werkte samen met maar liefst 50 wetenschappers aan een duurzaamheidsbarometer. Tijdens het totstandkomen van de barometer met de betrokken partners, kwamen zes gelijkwaardige prioriteiten naar voor:

- de ondersteuning van toerisme en recreatie,
- versterken van de economie,
- verbeteren van milieu en natuur,
- revitaliseren van de sociale omgeving en de culturele identiteit,
- verbeteren van de woon- en leefomgeving, en
- bestuurlijke vernieuwing.

Twintig indicatoren maken deze prioriteiten concreet en ook communiceerbaar,

wat belangrijk is voor een breder draagvlak, een goede opvolging en bijsturing. Met het instrument van de duurzaamheidsbarometer is er tegelijk een directe link met de lokale besturen. Zij zijn immers vragende partij om ‘duurzaam kustbeheer’ concreet te maken. Die communicatie en sensibilisering is een wezenlijk onderdeel van de werking van het Coördinatiepunt: verzorgen van info-sessies, studiedagen, conferenties over allerlei thema’s zoals windenergie, duurzaam strandbeheer, wrakken op zee, zeespiegelstijging, exoten aan de kust, duurzaam toerisme, ... Een voorbeeld van een publicatie is onder meer de ‘Kustatlas’.

Het ‘Kustkompas’ verstrekt dan weer geactualiseerde en objectieve informatie aan beleidsmakers, milieudeskundigen en het maatschappelijke middenveld

De kust-eigen aanpak

Ook kleinere, maar daarom niet minder belangrijke acties hebben een plaats in het geheel. Zo heeft het Coördinatiepunt de jeugdbewegingen samengeroepen om het probleem van de speelruimte in de duinen en aan de kust in het algemeen te bespreken. 'Zeenario', een gezelschapsspel over de gebruikers van de zee, werd ontwikkeld en er is een educatief spel onder de naam 'Flessenpost'. De meeuwenoverlast wordt in kaart gebracht. Jaarlijks is er de Lenteprikkel, een grootse manuele strandopruimactie. En een overlegronde voor strandgebruikers werd georganiseerd ter voorbereiding van de ruimtelijke uitvoeringsplannen voor strand en dijk.

Het geheel aan activiteiten en onderzoek leert alvast dat de kustzone iets apart is, niet vergelijkbaar met andere gebieden of streken. Tegelijk is het door de veelheid aan betrokken partijen niet eenvoudig om een gestroomlijnd beleid op punt te zetten. **Kathy Belpaeme:** "Kustgemeenten doen het graag wat op hun eigen manier. We zetten studies op rond allerlei thema's maar een coherent kustbeleid is nog toekomstmuziek. Er is bestuurlijk overleg, al is dat nog geen verworvenheid. Projecten als Beaufort, de kustfietsroute en het Litoraal erfgoed – mede mogelijk gemaakt met Europese middelen in het kader van het Doelstelling 2-programma - tonen aan dat we in de goede richting evolueren."

Het voordeel van een provinciale inbedding is duidelijk. De regisseursrol van dit intermediaire niveau wordt door iedereen erkend. Het provinciale Team Kust weerspiegelt de geïntegreerde en sector-overstijgende aanpak: mensen uit de diensten Cultuur, Milieu Natuur en Water (Minawa), een gebiedswerker leefbaarheid en welzijn, twee mensen voor NME, één iemand voor de integrale kwaliteitszorg inzake toerisme... Het hele team werkt samen onder de koepel van duurzaam kustbeheer.

de ene strek is de andere niet...

deel 4 Uitdagingen voor de toekomst

Tien jaar gebiedsgerichte werking heeft zijn sporen nagelaten. Er is een duidelijker profiel; er zijn resultaten geboekt; er is gewerkt aan een draagvlak voor wat we doen... Niettemin geldt ook hier dat stilstaan achteruitgaan is. Het betekent dat we voortdurend alert moeten zijn voor veranderingen in onze omgeving en er vervolgens gepast op reageren. Zowel op bestuurlijk als inhoudelijk vlak zijn er voor de provincie immers belangrijke uitdagingen.

» De bakens uitgezet

In een eerste fase was gebiedsgerichte werking vooral een sectorale doorvertaling van provinciale prioriteiten in bovenlokale projecten. Ondertussen is dit uitgegroeid tot een meer geïntegreerde streekwerking, zij het met verschillende snelheden naargelang de streek.

Er zijn tal van geïntegreerde gebiedsgerichte projecten opgezet (zie deel 2). Ze hebben gemeenschappelijke kenmerken: gedifferentieerd, in tijd beperkt, een wisselende schaal, een welbepaald stramien van procesvoering.

Alle hebben tot doel een bijdrage te leveren tot het:

- verbeteren van de natuurlijke en landschappelijke kwaliteit van de woon- en leefomgeving,
- stimuleren van de toegankelijkheid en het recreatief medegebruik van de open ruimte,
- versterken van de identiteit van het betrokken gebied,
- valoriseren van de maatschappelijke positie van de landbouw,
- verhogen van de leefbaarheid van de dorpen,
- ...

Het gaat dus om gebiedsspecifiek beleid over de sectoren heen met verschillende publieke en private actoren en met een stevig bestuurlijk draagvlak.

Elk van de in deze publicatie beschreven projecten is in zekere zin slechts een stapsteen voor het bereiken van ambitieuzere doelstellingen op langere termijn voor een bepaald gebied. Zo is er met het project Canal Link de ambitie om de basis te leggen voor een samenwerking rond ruimtelijke ordening en milieu, om de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied kwaliteitsvol te helpen sturen. Een programma- eerder dan een projectaanpak dringt zich op.

Omwille van haar profiel als regiobestuur wil de provincie ten volle haar rol blijven spelen bij het introduceren van vernieuwende en meer geïntegreerde thema's en processen. Als intermediaire instantie heeft de provincie immers een belangrijke toegevoegde waarde in het regisseren en begeleiden van dergelijke 'arrangementen'.

Enkele voorbeelden van vernieuwende thema's zijn: een samenhangend gebiedsgericht en gedifferentieerd plattelandsbeleid, de versterking van de relatie tussen stad-rand-platteland, de integratie van een brede economische finaliteit, de grensoverschrijdende samenwerking,...

De uitdagingen (en mogelijke valkuilen) voor het provinciale gebiedsgerichte beleid situeren we op tweërlei vlak: bestuurlijk en inhoudelijk.

» Bestuurlijke uitdagingen

Gedeputeerde **Jan Durnez**: “Het is politiek belangrijk vast te stellen dat er tien jaar geleden een beleidsnota is goedgekeurd met een duidelijk omschreven model, en dat nu in het nieuwe provinciedecreet ‘gebiedsgericht samenwerken’ als een van de drie kerntaken in de missie voor de provincie staat ingeschreven. Met de ervaring van de voorbije tien jaar hebben we dus een nieuwe bovengemeentelijke taak, een gebiedstaak die in wezen een provinciale aangelegenheid is en blijft.”

» Weten wat we willen!

In het perspectief van een meer geïntegreerde streekwerking moet de provincie vanuit haar bovenlokale rol de oefening maken welke doelstellingen ze zelf in de verschillende gebieden wil realiseren. Dit geldt in de eerste plaats voor de verschillende beleidsdomeinen én hun onderlinge raakvlakken. Het impliceert keuzes op vlak van:

- het strategisch-beleidsmatige: wat willen we bereiken ?
- het operationele: wat gaan we doen?
- het organisatorische: hoe organiseren we ons ?

Dit moet leiden tot een duidelijker profilering van thema’s, projecten, en de inzet van mensen die het wervend vermogen hebben om de streekwerking op de kaart te zetten.

» Interactieve beleidsvoering en spelregels inzake verantwoordelijkheden

Streekwerking is netwerking, met vervaging tot gevolg over wie waarvoor verantwoordelijk is en finaal de beslissingen neemt. Bovendien kunnen in de vaak open beleidsprocessen met tal van actoren niet steeds afgelijnde resultaten worden voorspeld. Dit gegeven leeft wat op gespannen voet met ‘de politiek’. Enerzijds wat betreft ‘het primaat’ waarbij de autonome beleidsniveaus (provincies, gemeenten), en de politieke instellingen in het bijzonder, verondersteld worden het laatste woord te hebben. Anderzijds omwille van de drang naar resultaten op korte termijn wat bij complexe processen niet evident is. De vraag naar de democratische legitimatie van beleidsvorming in de schoot van streekwerking is al verschillende malen gesteld. Om een duurzaam partnerschap tussen diverse actoren in stand te houden, is het in ieder geval van belang de rol van de autonome beleidsinstanties goed te omschrijven en op basis daarvan duidelijke spelregels, onder meer inzake de besluitvorming, vast te leggen.

Toch kan ook ‘de politiek’ niet omheen de dynamiek op het terrein waar

in overleg en met betrokkenheid van diverse actoren vaak moeizaam beleidsprocessen op gang worden getrokken. 'De politiek' heeft er alle baat bij deze zogenaamde 'interactieve beleidsvoering' ernstig te nemen en flexibel om te gaan met haar door de wet vastgelegde pregoratieven. Pieter Leroy stelt hierover: "In sommige projecten is goed te zien dat de voorwas wel degelijk participatief, open en transparant is voor alle partijen, maar dat de hoofdwat dat niet of veel minder is. Het risico van een dergelijke werkwijze, een participatieve voorwas, gevolgd door een constitutionele hoofdwat, is dat de kleren erg onherkenbaar verkleurd en verkreukeld te voorschijn komen. Dat risico is vooral groot als een project een sequentiële opzet heeft: de botsing tussen het open onderhandelingscircuit en het constitutionele circuit is dan vrijwel ingebakken. Het is niet goed voor het politieke vertrouwen als allerlei in consensus tot stand gekomen afspraken, ter elfder ure door de politiek terzijde worden geschoven." (Leroy, 2003) Leroy meent dat de belangrijkste politieke voorwaarde voor het succes van gebiedsgericht beleid is dat 'de politiek' van tevoren volkomen helder moet zijn over de status van de uitkomst van een gebiedsgericht project.

» Twee beleidsculturen die elkaar versterken

Een laatste uitdaging sluit in zekere zin aan bij het voorgaande maar betreft specifiek het spanningsveld tussen twee 'culturen' binnen het provinciale huishouden, met name de eerder klassieke, verticale organisatiecultuur die een eerder hiërarchische, ambtelijke houding suggereert versus een meer horizontale cultuur die o.a. uit de praktijk van het gebiedsgericht werken is gegroeid.

Pieter Leroy vraagt zich af of de twee beleidsculturen wel 'compatibel' kunnen zijn. Hij stelt uiteenlopende stijlen vast, andere circuits van besluitvorming, andere kwaliteitseisen.. Hij ontwaart als het ware twee 'productielijnen' die onoplosbaar nevensgeschikt zijn en waar een permanente spanning tussen hangt. De vraag is of het zinvol is er naar te streven om dit spanningsveld weg te werken door de ene cultuur te integreren in de andere. De inspanningen op organisatieniveau moeten er wat hem betreft veeleer op gericht zijn het inzicht te versterken dat beide culturen complementair zijn. Het is met andere woorden belangrijk dat beide beleidsvormen zich verder kunnen ontwikkelen en elkaar aanvullen en versterken.

» Competenties gebiedsgerichte medewerkers erkennen en versterken

Tijdens de gesprekken met de voormalige en huidige provinciale gebiedswerkers ter voorbereiding van deze publicatie kwamen dezelfde metaforen naar voren toen hen werd gevraagd hun rol te omschrijven. Zo beschouwen zij

zich enerzijds als **regisseur en facilitator** in de processen die zij begeleiden. Naargelang de schaal, het voorwerp van samenwerking, het soort en het aantal partners (en de met hen afgesproken engagementen), het gewicht van het project, de financiering, e.d.m. begeleiden zij telkens andere processen, met telkens nieuwe afspraken en spelregels. Zij boren mee lokale expertise aan en brengen een participatief proces op gang. De toegevoegde waarde van de gebiedsgerichte werking is naar hun aanvoelen ook de afstemming en de integratie (soms ook de coördinatie) van de diverse beleidsdomeinen op het terrein.

De gebiedswerkers omschrijven hun rol verder als **antenne, voelspriet** voor de provincie, signalen opvangen, nieuwe trends markeren en omzetten in acties. De gebiedsgerichte werking staat dicht bij de actoren, bij de behoeften, noden en uitdagingen die zich in diverse gebieden stellen. Zij zijn goed geplaatst om het provinciebeleid in zijn bovenlokale ambitie te stimuleren, nieuwe uitdagingen aan te gaan en streekactoren (gemeentebesturen en andere partners) aan te sporen tot samenwerken. Zij werken mee aan een breder draagvlak om die nieuwe (streek)uitdagingen in programma's en projecten om te zetten. 'Verbindingen maken', is een steeds terugkerende omschrijving voor deze invulling.

Dit veronderstelt dat in de gebiedsgerichte werking gemotiveerde en competente mensen worden ingezet, liefst met ervaring in de streek, met capaciteiten op verschillende terreinen. Beleidsprocessen in een streek- en netwerkmodel begeleiden vergt dan ook andere kennis en vaardigheden dan die binnen de meer klassieke ambtelijke structuren gelden. De boodschap luidt: "Stuur je beste mensen op het terrein. Mensen met maturiteit, die gezag afdwingen in discussies, en daardoor een stuk wervend zijn..."

» Inhoudelijke uitdagingen

» De relaties stad-rand-platteland

In het kader van het Vlaamse stedenbeleid is er een toenemende tendens tot afstemming van beleid en een concentratie van middelen, instrumenten en kennis gericht op de dertien centrumsteden. Ook de randstedelijke gebieden verschijnen hierbij steeds nadrukkelijker op de stedelijke agenda, in het kader van ruimtelijke afbakeningsprocessen, omtrent de schaalvergroting van voorzieningen, de behoefte aan recreatieve ruimte, enzovoort. Stad en platteland zijn steeds meer flankerende gebieden met een eigen identiteit en tegelijk met een sterke onderlinge interactie.

Deze bovenlokale thematiek zal in belangrijke mate ook de provinciale gebiedsgerichte agenda bepalen. Enkele voorbeelden: versterken van de verblijfskwaliteit in de Brugse rand, werken aan een stads-landschap in de omgeving van Roeselare, het strategisch denkproces rond een aantrekkelijke woon-, werk-, en leefomgeving in de Kortrijkse regio. Maar ook de kleinstedelijke gebieden verdienen aandacht inzake de wisselwerking met het buitengebied, bijvoorbeeld inzake de verzorgende functie t.a.v. de (rurale) omgeving, de spreiding van culturele en sportinfrastructuur, de gezondheids- en welzijnssector, de recreatie.

» Gedifferentieerde plattelandsontwikkeling

De versterking van het multifunctioneel karakter – het realiseren van een goede balans van functies – van het platteland draagt bij tot een verbetering van het woon- en werkklimaat van de stad (ondermeer een kwalitatieve leefomgeving, recreatieve mogelijkheden) en de leefbaarheid op het platteland (o.m. diversificatie van economische activiteit). Maar de vitaliteit van het platteland wordt ook mede bepaald door de aanwezigheid van voldoende sociale infrastructuur en een goede bereikbaarheid van voorzieningen, met name vooral voor specifieke doelgroepen als senioren, jongeren en jonge gezinnen.

Het toekomstige geïntegreerd plattelandsbeleid wordt vooral uitgetekend in het kader van de nieuwe Europese verordening en het Vlaamse interbestuurlijk overleg (IPO). Omwille van de schaarse middelen zal de graad van ruraliteit mede bepalend zijn voor een meer gedifferentieerde benadering van het buitengebied. Dit spoort met het principe van G3-beleid (gedifferentieerd, geïntegreerd en gebiedsgericht) dat in het provinciale plattelandsbeleidsplan staat ingeschreven. De provincie moet dan ook afwegingen maken met betrekking tot doelstellingen en middeleninzet in de verschillende gebieden.

» Een brede economische finaliteit

Streekbeleid staat voor een beter gecoördineerde en geïntegreerde benadering van het streekgebeuren gericht op het verwezenlijken van een brede economische finaliteit ... in de zin dat activiteiten op het vlak van ruimtelijke ordening, milieu, welzijn en cultuur op een indirecte wijze een economische weerslag hebben.

Met de oprichting van de RESOC's heeft het subregionaal sociaal-economisch beleid een hernieuwde start gekregen. Economische ontwikkeling en het bevorderen van de tewerkstelling behoren tot de kerntaken van deze nieuwe overlegstructuur waarin de provincie ten volle participeert. Vanuit de gebiedsgerichte invalshoek wordt dan ook ingezet om een economisch beleid op maat tot stand te brengen, om een maximale afstemming en integratie tussen actoren en sectoren te bevorderen. Enerzijds met betrekking tot de randvoorwaarden ten aanzien van economische ontwikkeling (het zgn. facetbeleid) en anderzijds ter valorisatie van indirecte economische waardecreatie (zoals bijvoorbeeld omgevingsbeleid).

» Het grensoverschrijdend perspectief

In een ontgrenzend Europa zijn beleidsplanning en programmatie steeds meer onderhevig aan ontwikkelingen en interacties 'aan de overzijde'. Voor West-Vlaanderen is dit de metropoolvorming in Noord-Frankrijk, de samenwerking met Zeeland, de gemeenschappelijke kust en het rurale hinterland in de Brugse regio en de Westhoek. In een maritieme context is uiteraard ook de samenwerking met Engeland aan de orde.

De gebiedsgerichte werking heeft een traditie van grensoverschrijdende programma's. Het is zaak die ervaringen en aandacht voortdurend mee te nemen in de uitbouw van partnerschappen en het ontwikkelen van visie en plannen.

Gebiedsgerichte werking in West-Vlaanderen: appreciatie en bedenkingen.

Deze publicatie biedt een zeer boeiend overzicht van hoe de gebiedsgerichte werking gegroeid is. Vertrekkend vanuit sectorale behoeften, vertrekkend vanuit eerder geïsoleerde, bevlogene initiatieven komen tot een meer geïntegreerde streekwerking. Zoekend naar financiering, zoekend naar legitimatie.

Boeiend is te zien hoe er enerzijds vertrokken werd vanuit de 'zachtere' sectoren (wonen, milieu, landbouw, cultuur), maar anderzijds ook vanuit de 'harde' industrie en economie. Om uiteindelijk te pogen te komen tot integratie. Integratie niet alleen tussen de diverse sectoren, maar ook tussen de verschillende bestuurlijke niveaus.

Zoekend naar eigen specifieke taken en opdrachten is de provincie een belangrijke actor geworden. Dit geeft enerzijds een democratische basis, anderzijds een financiële ruggespraak. Tegelijkertijd houdt dit natuurlijk ook risico's in. Want gegroeid vanuit de basis kunnen initiatieven wel gesteund en geregisseerd worden vanuit de provincie, maar regie mag geen dominantie worden. En provinciale interesse mag geen alibi zijn voor gemeentebesturen om hun lokale verantwoordelijkheid, zowel beleidsmatig als financieel niet op te nemen.

En als men gebiedsgericht werkt, dynamieken en structuren ontwikkelt naast de 'politiek verkozen' besturen: waar zit de legitimatie? Werken die structuren voldoende samen? Komen we niet telkens dezelfde mensen tegen die een eigen (te gesloten?) circuit ontwikkelen? Zijn ze, blijven ze wel de 'levende krachten' van de streek?

Veel hangt samen met Europese financiering. Wat als die deels of volledig wegvalt? En op het ogenblik dat men ook echt geïntegreerd gaat werken, dreigen dan niet de 'harde' sectoren de bovenhand te halen? Als men kijkt naar de samenstelling van de RESOC's, ben ik er helemaal niet gerust in.

En tenslotte ook: de werking is absoluut niet provincie-dekkend: in het ene gebied is er een werking, in het andere niet. Maar misschien ook maar goed: laat het afhangen van de verschillende lokale dynamieken.

Alle vragen en bedenkingen betekenen niet dat men niet, ook van buiten West-Vlaanderen, bewonderend kijkt naar wat in deze provincie opgebouwd, gepland en gerealiseerd is. Ik ben ervan overtuigd dat men dit alles, evenals deze publicatie als inspiratiebron zal nemen, ook in andere provincies.

Jef Tavernier,
voormalig minister van leefmilieu, Vlaams Volksvertegenwoordiger (Groen!)

Bibliografie

De *stille metamorfose van het Vlaamse platteland*. Redactie N. De Roo, F. De Rynck, S Vandelannoote. Verslagboek Reflectiedag Platteland. Brugge, Die Keure, 1999.

Ruimte voor verbreding. Landbouwverbreding gewikt en gewogen. Vakgroep landbouweconomie (Universiteit Gent) in opdracht van de provincie West-Vlaanderen. Uitg. Provincie West-Vlaanderen, 2005

Thissen F. en W Linseele, *Leefbaarheid op het Vlaamse platteland vanuit het perspectief van jonge bewoners Verslag van een onderzoek in de dorpen tussen Leie en Schelde*, AME Universiteit van Amsterdam en Provincie West-Vlaanderen, 2001

Thissen Frans, "Evaluatie dorpenbeleid Westhoek", in: *Rooilijn*, 2006, nr. 2, p. 78.

Evaluatie leefbaarheidsonderzoek Westhoek, F. Thissen, S. Vandelannoote en N. De Roo, Provincie West-Vlaanderen, 2005

Geïntegreerd gebiedsgericht beleid: een methodiek. Een evaluatie van 6 bestaande projecten als opstap naar een methodiek voor GGB. Albrechts, J., Van den Broek, J., Verachtert, K., Leroy, P. en Van Tatenhove, J. KULeuven en KUNijmegen, 1999.

Leroy Pieter, "*Gebiedsgericht beleid: modieus bestuurlijk speelgoed of terug naar de 'echte' politiek?*", lezing op het symposium gebiedsgericht beleid in Vlaanderen en Nederland, Terneuzen, 22 september 2003.

Vandenbergh, T., "De gebiedsgerichte werking van de provincie West-Vlaanderen. Meer dan een chirurgische correctie in het bestuurlijk landschap?" In: Reynaert, H., *Nieuwe vormen van bestuur. Brugge*, Vandenbroele, 2005, pp.95-136.

"Complete stad – Machinestad – Buitenstad. Gebiedsstudie Kanaal Roeselare-Leie". West-Vlaamse Intercommunale, OSA/ASRO/KULeuven, 2005

"Geïntegreerde gebiedsvisie Leievallei. Tussen Wervik en Kortrijk." Provincie West-Vlaanderen (2005)

"Navigatieplan voor een vitaal West-Vlaams platteland". Provincie West-Vlaanderen. (2003)

"Leefbaarheidsonderzoek in de dorpen tussen Leie en Schelde vanuit het perspectief van jonge bewoners". Samenvatting onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen." Provincie West-Vlaanderen. (2001)

"Van schietstand tot denktank". Bewonersplatforms als inspirerend model voor steden en gemeenten." Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen in opdracht van de provincie West-Vlaanderen. (2005)

PERSONENREGISTER

Belpaeme Kathy	coördinator Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden
Boury Filip	regiocoördinator Westhoek
De fauw Dirk	gedeputeerde Welzijn
De Meulemeester Chris	gemeentesecretaris Wingene
Denutte Tim	gebiedswerker Leefbaarheid
Denys Toon	afdelingshoofd VLM West-Vlaanderen
De Roo Niek	expert wvi
Durnez Jan	gedeputeerde Bestuurlijke organisatie, Gebiedsgerichte Werking
Gheysen Stefaan	directeur Productontwikkeling Westtoer
Hardeman Jan	pionier Opbouwwerk Heuvelland
Kindt Gabriël	gedeputeerde Landbouw
Louwagie Lieven	kabinetsmedewerker gedeputeerde Kindt
Pertry Gunter	gedeputeerde Cultuur
Sabbe Jan	coördinator netwerking en communicatie Leiedal
Titeca-Decraene Marleen	gedeputeerde Economie en Streekontwikkeling
Vandelannoote Sofie	communicatieadviseur CIBE
Van Gheluwe Patrick	gedeputeerde Ruimtelijke Ordening en Toerisme
Vanneste Koen	projectmedewerker Canal Link, Leie-Actie-Plan
Vannieuwenhuyse Karolin	ocmw-secretaris Zonnebeke
Vantieghem Regine	bestuursdirecteur Economie, Externe Relaties en Gebiedsgerichte Werking
Vermeersch Tom	gebiedswerker Milieu, Natuur en Landschap
Verstraete Chris	coördinator Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

COLOFON

Deze publicatie '**De ene streek is de andere niet... 10 jaar gebiedsgericht werken in de provincie West-Vlaanderen**' is uitgegeven in opdracht van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van West-Vlaanderen.

Paul Breyne (Gouverneur)

Jan Durnez, Patrick Van Gheluwe, Gabriël Kindt, Dirk De fauw, Gunter Pertry, Marleen Titeca-Decraene (gedeputeerden)

Hilaire Ost (provinciegriffier)

Redactie

Jan De Mets

Redactiecomité

Rik Samyn, Tom Vandenberghe, Filip Boury, Jan Durnez, Bern Paret, Wouter Vuylsteke

Foto's

Misjel Decler, Westtoer, Provincie West-Vlaanderen, Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen, Danny De Kievith, B.ad, Nels-Thill.

Lay out

Grafische Dienst Provincie West-Vlaanderen

Druk

Goekint Graphics - Oostende

D/2006/0248/13

V.U. Regine Vantiegheem, Bestuursdirecteur EEG, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Sint-Andries

Voor meer info over de Gebiedsgerichte Werking van de Provincie West-Vlaanderen:
www.west-vlaanderen.be/gebiedsgerichtewerking

